

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

**NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLAIS
SUBJEKTS**

BAKALaura DARBS

Autore: Rigonda Sirmace

Studenta apliecības Nr.: rs17077

Darba vadītāja: lektore M. iur. Evija Vīnkalna

RĪGA 2020

SATURS

ANOTĀCIJA.....	3
ANNOTATION.....	4
IEVADS	5
1.NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLĀ SUBJEKTA VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA.....	7
2.NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLA SUBJEKTA JĒDZIENS UN TĀ SAISTĪBA AR KRIMNĀLATBILDĪBAS JĒDZIENU	13
2.1. Kriminālatbildības jēdziena saistība ar noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu.....	13
2.2.Noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens.....	14
3.ATSEVIŠĶI NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLIE SUBJEKTI LATVIJAS KRIMINĀLTIESĪBĀS.....	22
3.1. Valsts amatpersona	22
3.2. Ārstniecības persona	31
3.3 Jaundzimušā bērna māte	35
3.4.Citi Krimināllikumā sastopamie noziedzīga nodarījuma speciālie subjekti	39
4.NOZIEDZĪGA NODARĪJUMA SPECIĀLĀ SUBJEKTA REGULĒJUMS ĀRVALSTU KRIMINĀLLIKUMOS	40
KOPSAVILKUMS	48
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	50

ANOTĀCIJA

Kriminālatbildība ir vissmagākais juridiskās atbildības veids, kuru piemērojot tiek aizskarti daudzi personu dzīves aspekti. Līdz ar ko, būtiski ir noskaidrot, vai persona ir atzīstama par tādu noziedzīgā nodarījuma subjektu, kam ir piemērojama kriminālatbildība. Krimināllikumā, cita starpā, pastāv normas, kurās atbildību var piemērot tikai tādām personām, kurām piemīt ne tikai noziedzīgā nodarījuma vispārējā subjekta īpašības, bet vēl kādas papildu īpašības - šādus noziedzīgā nodarījuma subjektus dēvē par speciālajiem jeb īpašajiem subjektiem.

Bakalaura darbā aplūkota noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta vēsturiskā attīstība, jēdziens, tā saistība ar kriminālatbildību, atsevišķi noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti - valsts amatpersona, ārstniecības persona, jaundzimuša bērna māte, kā arī ārvalstu krimināltiesiskais regulējums.

Atslēgas vārdi: speciālais subjekts, valsts amatpersona, ārstniecības persona, jaundzimuša bērna māte.

ANNOTATION

Criminal liability is the most serious form of legal liability, which affects many aspects of a person's life. Consequently, it is important to find out whether a person is to be recognized as a subject of a criminal offense to which criminal liability applies. Among other things, there are norms in the Criminal law, according to which liability can be applied only to such persons, if they have not only the characteristics of the general subject of the criminal offense, but also other additional characteristics - such subjects of criminal offense are called special subjects.

Bachelor's thesis deals with the historical development of a special subject of a criminal offense, the concept, its connection with criminal liability, separate special subjects of a criminal offense, a public official, a medical practitioner, a mother of a newborn child, as well as regulation in foreign criminal law.

Keywords: special subject, public official, medical practitioner, mother of a newborn child.

IEVADS

No visiem juridiskās atbildības veidiem kriminālatbildība tiek minēta, kā vissmagākais atbildības veids.¹ Līdz ar ko, būtiski ir ievērot visus apstākļus, kas nosaka, kā piemērojama kriminālatbildība.

Krimināllikuma 1.panta pirmā daļa nosaka, ka personām kriminālatbildību var piemērot tikai tad, ja, cita starpā, noziedzīgais nodarījums satur visas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.² Krimināltiesību teorijā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes tiek sadalītas četros elementos, viens no šiem elementiem ir noziedzīgā nodarījuma vispārējais subjekts.³

Krimināllikuma Sevišķajā daļā pastāv normas, kurās pie kriminālatbildības var saukt tikai tādas personas, kam bez noziedzīgā nodarījuma vispārējā subjekta pazīmēm piemīt vēl kādas papildu īpašības. Noziedzīgā nodarījuma subjektus, kam līdzās noziedzīgā nodarījuma vispārējām īpašībām jāpiemīt vēl kādām papildu īpašībām, lai tām varētu piemērot kriminālatbildību, krimināltiesību teorijā dēvē par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem jeb īpašajiem subjektiem.⁴

Gadījumā, ja netiek ņemts vērā apstākļi, vai persona izdarot noziedzīgo nodarījumu ir atzīstama par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu vai nē, var tikt nepareizi piemērota kriminālatbildība, kā rezultātā var tikt aizskartas citas personai piemītošas tiesības, piemēram, personas pamattiesības.

Darba mērķis ir iepazīties gan ar noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta teorētisko pusi, gan, kā praksē tiek izprasts atsevišķu noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu jēdziens.

Darba veidošanā ir izmantotas sekojošas zinātniski pētnieciskas metodes:

- 1) Aprakstošā metode, lai izpētītu un aprakstītu noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdzienu un krimināltiesisko regulējumu, kas saistīts ar dažāda veida noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem;
- 2) Vēsturiskā metode, lai noskaidrotu noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta vēsturisko attīstību;
- 3) Analītiskā metode, lai analizētu tiesu praksi, kā arī izvērtētu normatīvo regulējumu, kas saistīts ar dažādiem noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem;
- 4) Teleoloģiskā metode, lai noskaidrotu noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu jēgu un būtību;

---

¹ Krastiņš U. Noziedzīgā nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 7.lpp.

² Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998

³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā Daļa. Trešais Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 75.-76.. lpp.

⁴ Krastiņš U. 2014, 123.lpp.

5) Deduktīvā metode, lai no tiesu prakses un aplūkotās literatūras veiktu secinājumus par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem.

Bakalaura darba veidošanā izmantota juridiskā literatūra, dažādas publikācijas, gan latviešu valodā, gan svešvalodās, Latvijas un ārvalstu normatīvie akti, Augstākās tiesas, apgabaltiesu, rajona tiesu nolēmumi, prakses apkopojumi.

Bakalaura darbs sastāv no četrām nodaļām, pirmajā nodaļā ir aplūkota noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta vēsturiskā attīstība, otrajā nodaļā ir aplūkots noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens un noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta saistība ar kriminālatbildību, trešajā nodaļā ir aplūkoti atsevišķi noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti: valsts amatpersona, ārstniecības persona un jaundzimuša bērna māte, savukārt ceturtajā nodaļā ir aplūkoti Polijas, Čehijas, Igaunijas, Lietuvas, Krievijas krimināllikumi, lai noskaidrotu, vai tajos līdzīgi, kā Krimināllikumā ir sastopami noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti.

1.NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLĀ SUBJEKTA VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Latvijas Republika, kā neatkarīga valsts, tika nodibināta 1918.gada 18.novembrī.⁵ Jāatzīst, ka neatkarīgas Latvijas krimināltiesību normās ir jaušama arī ļoti spēcīga citu valstu ietekme, ņemot vērā, to, ka tagadējā Latvijas teritorija dažādos vēstures brīžos bija iekļauta citu valstu sastāvā.⁶ Tomēr, pēc autores domām, vislielākā ietekme ir bijusi tieši Krievijas likumdošanas bāzei. Šāds autores viedoklis balstās uz to, ka tagadējā Latvijas teritorija, ilgu laiku atradās Krievijas impērijas sastāvā⁷, kā arī vēlāk, pēc Otrā Pasaules kara, Latvijas Republika tika okupēta un iekļauta Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (turpmāk- PSRS) sastāvā, kuras pēctece ir mūsdienu Krievija.⁸

Pēc Latvijas Republikas nodibināšanas atsevišķās Latvijas daļās, pamatojoties uz Latvijas Tautas padomes izdoto likumu pakāpeniski tika pārņemtas Krievijas 1903.gada 22.marta Sodu likumu normas.⁹ 1903.gada Sodu likumos nav sastopama noziedzīgā nodarījuma subjekta tieša definīcija, toties ir sastopamas vispārīgās noziedzīgā nodarījuma subjekta raksturojošas pazīmes – kriminālatbildības vecums, saskaņā 40.pantu ir noteikts, ka pie kriminālatbildības ir saucama persona, kas ir sasniegusi vismaz 10 gadu vecumu, savukārt, 39.pantā ir minēts, ka personām, kas nav pieskaitāmas, nav paredzēta kriminālatbildība.¹⁰ Tomēr, pēc autores domām, apskatot 1903.gada likuma normas, tajās ir atrodama personu atbildība, ko, atbilstoši mūsdienu Latvijas krimināltiesību teorijai, var atzīt par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu. Kā piemērus noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem var minēt, piemēram, 1903.gada Sodu likumos sastopamo, 86.pantā minēto dažādu reliģiju pārstāvju (musulmaņu, jūdaistu, budistu, pagānu) atbildību par Latvijas nekrīstīgo cittautības pilsoņu pievēršanu kādai citai nekrīstīgai ticībai, jo, kā redzams šajā normā, tad pie kriminālatbildības par 86.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu var saukt tikai iepriekš minētos subjektus; 88.pantā minēto vecāku vai aizbildņu, atbildību par nekrīstīgu ceremoniju veikšanu ar mazgadīgu personu, ja saskaņā ar likumu viņiem ir bijis pienākums mazgadīgos audzināt saskaņā ar krīstīgās ticības noteikumiem; 94.pantā minētā citticīgo garīdzniecības personu

---

⁵Uzsaukums Latvijas pilsoņiem:LV likums. Pagaidu Valdības Vēstnesis, 1918, Nr.1.

⁶ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga: [b.i.], 2009, 71.-72 lpp.

⁷Margarita Barzdeviča. Latvijas teritorijas iekļaušana cariskajā Krievijā.

Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22240-Latvijas-teritorijas-iek%C4%BCau%C5%A1ana-cariskaj%C4%81-Krievij%C4%81> [aplūkots:22.11.2020]

⁸ Daina Bleiere. Padomju otrreizējā okupācija Latvijā. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22220> [aplūkots:22.11.2020]

⁹ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Rīga, 2009, 74.lpp.

¹⁰ 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. 3.izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.

atbildība, par pareizticīgo personu laulāšanu (šajā kontekstā, tā ir jāsaprot, kā persona, kas nav Pareizticīgās baznīcas garīdznieks); par 108.pantā minēto Latvijas pilsoņu atbildību par Latvijas valsts ienaidnieku atbalstīšanu; 196.pantā minētā vecmātes atbildība, par ārsta nepieaicināšanu pie dzemdētājas, ja tas bijis nepieciešams; 461.pantā minētā mātes atbildība par ārlaulības bērna slepkavību, bērnam piedzimstot; vairākos pantos, piemēram, 114. pantā, 115.pantā, 319.panta, 656.pantā ir minēta arī dienestpersonas atbildība, savukārt 636.pantā ir sniegts dienestpersonas jēdziena skaidrojums, kurā norādīts, ka ar jēdzienu dienestpersona, 1903.gada Sodu likumos ir jāsaprot: “[..]katra persona, kura kā amatpersona, vai policijas vai cits kāds sargs vai kalpotājs, nes valsts vai pašvaldības dienesta pienākumus vai izpilda šā dienesta pagaidu uzdevumu.[..] Par šajā pantā minētajām dienestpersonām uzskatami arī autonomo valsts uzņēmumu darbinieki.” Kā redzams no iepriekš minētā, tad par 1903.gada Sodu likumu 656.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu, kukuļņemšanu pie atbildības ir saucama dienestpersona, bez likumā norādītajām prasībām par kriminālatbildības vecumu, pieskaitāmību, lai personu varētu saukt pie atbildības par 656.pantā norādīto noziedzīgo nodarījumu, tai ir jāatbilst dienestpersonas statusam. Pēc autores domām, šāda prasība norāda, ka par 1903.gada Sodu likumu 656.pantā norādīto noziedzīgo nodarījumu pie atbildības ir saucams tikai noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts – dienestpersona.

Sekojoši, aplūkojot 1903.gada Sodu likumus, darba autore secināja, kā arī 1903.gada Sodu likumos bija atrodamu noziedzīgie nodarījumi, kuros pie kriminālatbildības bija saucami noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti, jo bez vispārējām noziedzīgā nodarījuma pazīmēm, lai personas sauktu pie kriminālatbildības bija jāpastāv vēl kādai papildus īpašībai, kā, piemēram, 1903.gada Sodu likumos, 86.pantā minētajai piederībai pie noteiktākas reliģijas.

1933.gada 1.augustā spēkā stājās jaunais Latvijas Republikas Sodu likums.¹¹ Jaunais likums bija veidots, par pamatu ņemot 1903.gada Sodu likumus, kā arī ņemot vērā citu valstu pieredzi par kriminālatbildības noteikšanu.¹²

Sekojoši kriminālatbildību regulējošās normas tika pielāgotas tā laika apstākļiem.¹³ Lai arī daudzas kriminālatbildību regulējošās normas tika mainītas, tomēr arī 1933.gada Sodu likumā ir atrodamas normas, kurās, lai personu atzītu par noziedzīgā nodarījuma subjektu papildus vispārīgajām pazīmēm, 1933.gada Sodu likuma 38.pantā minētajam, par personas pieskaitāmību, kā arī 39.pantā minētajam, par kriminālatbildības vecumu, kurā personas pie kriminālatbildības ir saucamas no 12 gadu vecuma, pastāv arī atsevišķi panti, kuros ir norādītas, kādas papildus noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmes nepieciešamība, piemēram, lai personu

¹¹ 1933. g. 24. aprīļa sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīga: [b.i.], 1934

¹² Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Rīga, 2009, 73. lpp.

¹³ Turpat

varētu saukt pie kriminālatbildības par 435.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu, ārlaulības bērna slepkavību, kas izdarīta, tam piedzimstot, vai tieši pēc dzemdībām, personai, kas izdara šādu noziegumu, ir jābūt nogalinātā bērna mātei. Kā norādīts 1933. Sodu likuma 435.panta komentāros, tad šāda noziedzīgā nodarījuma īpašā subjekta atbildība ir saistāma ar dzemdētājas somatisko un psihisko stāvokli. Salīdzinājumā ar 1903.gada Sodu likumiem, 1933.gada Sodu likumā tika paredzēta arī ārstu, vecmāšu atbildība, par nolaidīgu sava darba pienākuma pildīšanu. Sekojoši, kā iespējams redzēt, gadījumos, ja veikta nolaidīga personas ārstēšana, tad personu par 1933.gadā Sodu likuma 219.pantā veikto nemākulīgo ārstēšanu, varēja saukt pie atbildības tikai gadījumos, ja papildus vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm, persona bija atzīstama par ārstu vai vecmāti. Līdzīgi iepriekš apskatītajiem 1903.gada Sodu likumiem, arī 1933.gada Sodu likumā ir sastopama dienestpersonas atbildība. Dienestpersonas jēdziens ir atrodams 1933.gada Sodu likuma 43.pantā, kurā minēts, ka par dienestpersonu ir atzīstama: “[..]katra persona, kura izpilda valsts, valsts autonoma uzņēmuma vai pašvaldības dienesta pienākumus vai šā dienesta pagaidu uzdevumu. Dienestpersonām pielīdzināmi Valsts Prezidents, Saeimas locekļi, Ministru kabineta locekļi, kā arī vēlēti pašvaldības orgānu locekļi.” Kā redzams, no iepriekš minētā panta, salīdzinājumā ar iepriekš spēkā esošo regulējumu, tad dienestpersonas jēdziens tika vispārināts, kā arī ievietota norāde par to, ka arī vēlētās personas un Ministru kabineta locekļus var saukt pie kriminālatbildības par pantiem, kuros norādīta dienestpersonu atbildība. Kā norādījis profesors P.Mincs, tad ar jēdzienu dienesta persona ir jāsaprot: “[..]kam attiecīga vara uzdevusi kādu publiski tiesisku misiju [..] ko izpildot tas bauda šās varas autoritāti, kļūstot tā tad šinī ziņā par varas orgānu”¹⁴ Sekojoši iespējams secināt, ka dienestpersonas jēdzienu mūsdienu Latvijas krimināltiesību teorijā varētu pielīdzināt Krimināllikuma 316.pantā minētajam valsts amatpersonas jēdzienam, jo dienestpersona līdzīgi, kā valsts amatpersona realizē darbības, kas saistītas ar valsts varas īstenošanu. Tādēļ atzīstams, ka personai, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, lai to sauktu pie kriminālatbildības, kurā tās noziedzīgās darbības kaut kādā veidā saistītas ar tās dienesta pienākumu pildīšanu, ir nepieciešams īpašs statuss – dienestpersonas statuss.

Pēc Latvijas Republikas iekļaušanas PSRS sastāvā, Latvijā tika ieviests Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas (turpmāk - KPFSR) 1926.gada kriminālkodekss.¹⁵ KPFSR 1926.gada kriminālkodekss Latvijas teritorijā stājās spēkā 1940.gada 26.novembrī.¹⁶

¹⁴ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Otrs pārstrādāts un papildināts iespiedums. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939, 53.lpp.

¹⁵ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Rīga, 2009, 74.lpp.

¹⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008,12. lpp.

Šajā kriminālkodeksā, līdzīgi kā iepriekšējos, nav atrodama noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcija, tomēr jānorāda, ka papildus atrodamajām vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm, kriminālatbildības vecumam, pieskaitāmībai, tas, ka noziedzīgā nodarījuma subjektam ir jābūt fiziskai personai, KPFSR 1926.gada kriminālkodeksa Sevišķajā daļā ir atrodami panti, kuros atbildība ir piemērojama noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem. Savukārt noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens ir atrodams Padomju krimināltiesību teorijā, kurā minēts, ka ir “[..]veselas noziegumu grupas, kuru sastāvam vajadzīgs speciāls subjekts”.¹⁷ KPFSR 1926.gada kriminālkodeksā ir sastopamas normas, kurās pie kriminālatbildības var saukt personu, kam bez jau iepriekšminētajām vispārīgajām noziedzīgā nodarījuma pazīmēm, jāpastāv vēl kādai papildus pazīmei, pārsvarā kādam amatam, arodam, profesijai, lai to varētu saukt pie kriminālatbildības.¹⁸ Kā piemēru var minēt KPFSR 1926.gada kriminālkodeksā sastopamo atsevišķo nodaļu, kurā atbildība ir paredzēta par personu izdarītajiem amatnoziegumiem, šīs nodaļas 109.panta pirmajā piezīmē ir arī atrodams amatpersonas jēdziens, kurā noteikts, ka ar jēdzienu amatpersona kriminālkodeksa izpratnē: “[..]atzīstamas personas, kas ieņem pastāvīgus vai pagaidu amatus valsts (padomju) iestādē, uzņēmumā, kā arī tādā organizācijā vai apvienībā, kurai likums uzlicis noteiktus pienākumus saimniecisku, administratīvu, arodniecisku, vai citu vispārvalstisku uzdevumu realizēšanā”¹⁹, kā redzams, tad, lai personai varētu piemērot kriminālkodeksa normas, kas paredz personu kriminālatbildību par amatnoziegumiem, personai jāatbilst KPFSR 1926.gada kriminālkodeksā minētajam amatpersonas jēdzienam, līdz ar ko autore secina, ka šāds noziedzīgā nodarījuma subjekts atbilst noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam; 91.pantu, kurā pie kriminālatbildības par piedalīšanos vēlēšanās tiek saukta tāda persona, kurai nav tiesību piedalīties vēlēšanās; 154.-a. pantu, kurā pie kriminālatbildības varēja saukt vīriešus par viendzimuma dzimumsakariem, šajā gadījumā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir vīrietis, kas pēc autores domām, arī ir par īpaša pazīme, tādējādi iespējams secināt, ka šajā normā pie kriminālatbildības ir saucams noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts; 184.pantu, kurā pie kriminālatbildības varēja saukt kuģa kapteini, ja tas pēc sadursmes ar citu kuģi nesniedza informāciju par kuģi un tā maršrutu, kaut gan to varēja sniegt.

1961.gadā tagadējā Latvijas teritorijā tika ieviests Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (turpmāk – Latvijas PSR) kriminālkodekss.²⁰ Jānorāda, ka Latvijas PSR

---

¹⁷ Меңсагинс V., Вишинска Z. Padomju krimināltiesības. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1952, 85.-86.lpp.

¹⁸ Turpat

¹⁹ УГОЛОВНЫЙ КОДЕКС РСФСР РЕДАКЦИИ 1926 года [Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas 1926.gada kriminālkodekss] Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901757374> [aplūkots 16.12.2020]

²⁰ Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Rīga: Avots, 1984.

kriminālkodekss bija izstrādāts par pamatu ņemot 1958.gadā izdotos PSRS un savienoto republiku kriminālās likumdošanas pamatus.²¹ Līdzīgi, kā KPFSR 1926.gada kriminālkodeksā, arī Latvijas PSR kriminālkodeksā nav dots tiešs noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens, tomēr šāds jēdziens ir sastopams krimināltiesību teorijā. Kā norādījusi M.Blūma, noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts: “Ir aprobežots personu loks, kas var būt noteiktu nozieguma kategoriju vai noteikta nozieguma veida subjektu.”²² Kā piemērus var minēt Latvijas PSR kriminālkodeksa 100. pantu, kurā par jaundzimuša bērna slepkavību pie kriminālatbildības tiek saukta māte, jo, kā arī minēts Latvijas PSR kriminālkodeksa 100. panta komentārā, par šāda noziedzīga nodarījumu subjektu var būt tikai jaunpiedzimušā bērna māte²³; Latvijas PSR kriminālkodeksa 116.pantu, kurā par medicīniskās palīdzības nesniegšanu pie kriminālatbildības tiek saukti medicīnas darbinieki, kas nodarbojās ar ārstniecisku praksi²⁴; 118.pantu, kurā pie kriminālatbildības par ļaunprātīgu izvairīšanos no bērnu uzturēšanas varēja saukt vecākus; 202.pantu, kurā pie kriminālatbildības par sava kuģa nosaukuma nepaziņošanu varēja saukt kuģa kapteini; Latvijas PSR kriminālkodeksa septīto nodaļu ar nosaukumu amatnoziegumi, kurā pie kriminālatbildības var saukt personas, kas atbilst amatpersonas jēdzienam. Amatpersonas jēdziens ir sniegts Latvijas PSR kriminālkodeksa 162.pantā, kurā minēts, ka par amatpersonām ir atzīstamas: “[..]personas, kas pastāvīgi vai uz laiku pilda varas pārstāvju funkcijas, kā arī valsts vai sabiedriskajās iestādēs, organizācijās vai uzņēmumos pastāvīgi vai uz laiku ieņem amatus, saistītus ar organizatorisku un rīkotāja vai administratīvu un saimniecisku pienākumu pildīšanu, vai kas minētajās iestādēs, organizācijās un uzņēmumos pilda šādus pienākumus pēc speciālas pilnvaras.” Kā redzams no iepriekš minētā, tad šāds amatpersonas jēdziena definējums ir ļoti līdzīgs KPFSR 1926.gada kriminālkodeksā dotajam skaidrojumam, tikai Latvijas PSR kriminālkodeksā ir dots papildinājums; ka arī personas, kuras pilda Latvijas PSR kriminālkodeksa 162.pantā noteiktos pienākumus, pamatojoties uz speciālas pilnvaras, arī ir atzīstamas par amatpersonām.

Pēc PSRS sabrukšanas, Latvijā, ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 29. novembra lēmumu “Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā”, tika noteikts, ka Latvijas PSR kriminālkodekss tiks uzskatīts par Latvijas Kriminālkodeksu.²⁵ Latvijas Kriminālkodeksā, lai arī ar izmaiņām, piemēram - tika izslēgts 97.pants par neapzinīgu izturēšanos pret valsts vai sabiedriskās mantas apsardzību, kurā pie

---

²¹ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Rīga, 2009, 75.lpp.

²² Blūma M. Padomju Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 1977, 67.lpp.

²³ Autoru kolektīvs. Dzenīša J. un Niedres. A. Vispārīgā redakcijā. Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982, 349.lpp.

²⁴ Turpat 394.lpp.

²⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 11.lpp.

kriminālatbildības varēja saukt noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu – personu, kurai uzdots valsts vai sabiedriskās mantas apsardzība; tika izslēgta 124.panta, pirmā daļa, kurā par viendzimuma dzimumsakariem varēja saukt noziedzīgā nodarījuma speciālos subjektus - vīriešus, kas iesaistījās labprātīgos viendzimuma dzimumsakaros; tika papildināts ar 151.³ pantu, kurā par izvairīšanos no deklarācijas iesniegšanas pie kriminālatbildības varēja saukt noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu – personu, kurai pienākums iesniegt deklarāciju noteikts ar likumu; tika papildināts ar 162.³ pantu, kurā par darba tiesisko attiecību ierobežojumu pārkāpšanu pie kriminālatbildības varēja saukt valsts amatpersonas; jānorāda, ka arī cita starpā 162.pants tika papildināts ar ceturto daļu, kurā tika nosauktas valsts amatpersonas, kas valsts vai pašvaldību iestādēs ieņēma atbildīgu stāvokli - tomēr jānorāda, ka principā saglabājās tie paši noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti, kas bija sastopami Latvijas PSR kriminālkodeksā.²⁶

Kā redzams, no aplūkotajiem piemēriem, tad, lai arī visos aplūkotajos krimināllikumos nav dots tiešs noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta skaidrojums, tomēr šajos krimināllikumos ir atrodamas krimināltiesību normas, kurās, lai tās būtu piemērojamas, papildus vispārīgajām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm jāpastāv vēl kādai papildu pazīmei, kurai izpildoties, personu var saukt pie kriminālatbildības. Sekojoši, pēc autores domām, ir atzīstams, ka papildus vispārīgajam noziedzīgā nodarījuma subjektam, aplūkotajos vēsturiskajos krimināltiesību regulējumos, ir pastāvējis noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts.

---

²⁶ Niedre A. Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. Rīga: TIC, 1998

2.NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLA SUBJEKTA JĒDZIENS UN TĀ SAISTĪBA AR KRIMNĀLATBILDĪBAS JĒDZIENU

2.1. Kriminālatbildības jēdziena saistība ar noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu

Pēc autores domām, lai varētu saprast noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdzienu, sākotnēji īsumā ir jāaplūko kriminālatbildības jēdziens, jo gadījumā, ja personai nav piemērojama kriminālatbildība par noziedzīgo nodarījumu, tad personu nekādā gadījumā nav iespējams atzīt ne par noziedzīgā nodarījuma vispārējo, ne speciālo subjektu.

Krimināllikuma 1.panta pirmā daļa nosaka kriminālatbildības pamatu Latvijas Republikā: “Pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.” Iespējams secināt, ka, lai personai iestātos kriminālatbildība, nozīmīgs priekšnoteikums ir visu noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju nepieciešamība. Gadījumā, ja nepastāv kaut viena no noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, personu nevar saukt pie kriminālatbildības, līdz ar ko esošajā kriminālprocesā, procesa virzītājam kriminālprocess ir jāizbeidz, bet tiesai jātaisa attaisnojošs spriedums.²⁷ Sekojoši darba autore apskatīs noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.

Krimināllikumā nav sniegts tiešs noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju definējums, tomēr, kā jau tika minēts iepriekš, tas ir priekšnoteikums, lai personas varētu saukt pie kriminālatbildības, jānorāda, ka noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmju skaidrojums ir atrodams krimināltiesību teorijā.²⁸

Krimināltiesību teorijā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes ir iedalītas divās grupās:

- 1) noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās pazīmes, kas iedalās noziedzīga nodarījuma sastāva elementos: noziedzīgā nodarījuma objektā un noziedzīgā nodarījuma objektīvajā pusē;
- 2) noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās pazīmes, kas iedalās noziedzīga nodarījuma sastāva elementos: noziedzīgā nodarījuma subjektā un noziedzīga nodarījuma subjektīvajā pusē.²⁹

Sekojoši ar noziedzīga nodarījuma sastāvu saprot noziedzīga nodarījuma objektīvo un subjektīvo pazīmju kopumu, kam ir jāizpildās, lai personas kaitīgo darbību vai bezdarbību varētu atzīt par kādu no Krimināllikumā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, līdz ar ko,

---

²⁷ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII.2 nodaļa). Otrais papildinātais izdevums Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 16.lpp.

²⁸ Krastiņš U. 2014, 17.lpp.

²⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 66.lpp.

ja neizpildās, kāds no iepriekš aplūkotajiem noziedzīgā sastāva elementiem, tad personu nevar saukt pie kriminālatbildības.³⁰

Noziedzīga nodarījuma objektīvajās pazīmēs ietilpst visas intereses, kuras var tikt aizskartas ar noziedzīgu nodarījumu, kuras aizsargā Krimināllikums, savukārt noziedzīga nodarījuma subjektīvas pazīmes apraksta personu, kas vērsoties pret Krimināllikumā aizsargātajām interesēm ir nodarījusi noziedzīgu nodarījumu.³¹

Turpinājumā darba autore īsumā tuvāk aplūkos noziedzīgā nodarījuma subjektīvo elementu – noziedzīgā nodarījuma subjektu, jo tas ir ciešāk saistīts ar izvēlēto darba tēmu.

Kā jau tika aplūkots iepriekš, tad noziedzīga nodarījuma subjekts ir viens no četriem elementiem, kuriem jāpastāv, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības. Pazīmes, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma subjektu ir atrodamas Krimināllikumā.

Krimināllikumā 11.pantā ir noteikts: “Pie kriminālatbildības saucama fiziska persona, kas līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. Mazgadīgais, tas ir, persona, kas nav sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu, pie kriminālatbildības nav saucams.” Savukārt Krimināllikumā 13.pantā ir norādīts personas pieskaitāmības jēdziens negatīvā formā, kā nepieskaitāmības jēdziens. Sekojoši jānorāda, pie kriminālatbildības Latvijā ir saucama fiziska persona, kas ir sasniegusi vismaz 14 gadu vecumu, un kas ir pieskaitāma.³²

Jānorāda, ka pastāv gadījumi, kuros bez iepriekš aplūkotajām noziedzīgā nodarījuma subjekta vispārējām pazīmēm ir nepieciešamas vēl kādas citas pazīmes, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības – šādus subjektus dēvē par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem.³³

Kā redzams no iepriekš aplūkotā, tad kriminālatbildības jēdziens ir saistīts ar noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdzienu, jo pastāv gadījumi, kad personas par kādu noziedzīgu nodarījumu var saukt pie kriminālatbildības tikai gadījumos, ja tās ir atzīstamas par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem.

2.2.Noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens

Krimināllikumā nav atrodams noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta skaidrojums, tomēr Krimināllikuma Sevišķās daļas pantu dispozīcijās ir ietvertas atsauces uz speciālajiem subjektiem.

Savukārt, no iepriekš apskatītā, Krimināllikuma 1.panta pirmajā daļā noteiktā, lai personu

---

³⁰ Krastiņš. U. 2014, 21.lpp.

³¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 66. -67. lpp.

³² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 138.-139.lpp

³³ Turpat

varētu atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, un piemērot kriminālatbildību, noziedzīgam nodarījumam ir jāatbilst visām noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm.

Kā jau iepriekš tika apskatīts, noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes juridiskajā literatūrā var sadalīt četros elementos: noziedzīga nodarījuma objektā, noziedzīga nodarījuma objektīvajā pusē, noziedzīga nodarījuma subjektā, noziedzīga nodarījuma subjektīvajā pusē.

Tomēr rodas situācijas, kurās personai vēl bez iepriekš apskatītajām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm pastāv vēl kādas Krimināllikumā noteiktas īpašības, kuru dēļ noziedzīga nodarījuma subjektu dēvē par noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu.³⁴

Kā jau tika minēts iepriekš, tad pašā Krimināllikumā nav sastopams noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta skaidrojums, līdz ar ko, lai konstatētu, vai Krimināllikuma noziedzīgā nodarījuma subjektu ir atzīstami par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem atbilde ir jāmeklē tiesību doktrīnā.

Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca sniedz šādu vārda “speciāls” skaidrojumu: “Izcelsme - franču spécial.

1. Tāds, kas paredzēts tikai kādam noteiktam mērķim; saistīts ar kādu noteiktu darbību, parādību u.c.
2. Tāds, kas saistīts ar kādu noteiktu nozari; tāds, kam nepieciešama īpaša sagatavotība kādā specialitātē.
3. Īpašs.”³⁵

Lai arī, kā minēts skaidrojošajā vārdnīcā, kurā kā sinonīms vārdam “speciāls” tiek minēts vārds “īpašs”, sekojoši noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu var dēvēt arī par noziedzīga nodarījuma īpašo subjektu, arī juridiskajā literatūrā ir atrodams skaidrojums, kurā norādīts, ka vienlīdz labi der gan apzīmējums “speciālais subjekts”, gan “īpašais subjekts”, jo abos gadījumos šie apzīmējumi skaidro vienu un to pašu jēdzienu.³⁶

Tomēr autore, arī turpmāk, sava darba ietvaros, izmantos Latvijas juridiskajā literatūrā biežāk sastopamo terminu “speciālais subjekts”.

Jāatzīst arī, ka aplūkojot pieejamo juridisko literatūru, par autores izvēlēto darba tematu, Latvijas krimināltiesību teorijā attiecībā uz pašu noziedzīgā nodarījuma speciālo subjekta jēdzienu, nav veikti plaši pētījumi, līdz ar ko nav sastopamas daudz un dažādas noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcijas.

³⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 147.-148.lpp.

³⁵[b.a.] Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca.

Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?q=speci%20c4%81s&s=0&g=1&r=1107>
[aplūkots 27.10.2020]

³⁶ Krastiņš U. 2014, 123.lpp.

Turpinājumā autore apskatīs pāris no krimināltiesību literatūrā sastopamajām “noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta” definīcijām.

Profesores V. Liholajas un krimināltiesību eksperta U. Krastiņa sastādītajos Krimināllikumā Vispārīgās daļas komentāros ir sastopama sekojoša noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcija: “[..] Noziedzīga nodarījuma speciālais (īpašais) subjekts ir persona, kurai piemīt ne vien nodarījuma subjekta pamat pazīmes – pieskaitāmība un kriminālatbildības vecums, bet arī vēl citas, tikai konkrētai personai raksturīgas krimināltiesību normā īpaši paredzētas pazīmes.[..]”³⁷

Krimināltiesību eksperts U.Krastiņš Krimināltiesību teorijas grāmatā “Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti” ir devis šādu noziedzīgā nodarījuma speciāla subjekta definīciju: “[..] noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts ir fiziska persona, kurai piemīt ne vien nodarījuma subjekta pamat pazīmes – pieskaitāmība un vecums, no kura iestājās kriminālatbildība, bet arī citas personai raksturīgas Krimināllikuma Sevišķās daļas panta dispozīcijā paredzētās īpašības, kas ir konkrēta noziedzīga nodarījuma sastāva subjekta obligātās pazīmes.[..]”³⁸

Savukārt grāmatā “Krimināltiesības. Vispārīgā daļa” ir dota sekojoša noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcija: “[..] noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts ir fiziska persona, kurai piemīt ne vien nodarījuma subjekta pamat pazīmes – pieskaitāmība un kriminālatbildības vecums, bet arī citas personai raksturīgas Krimināllikuma panta dispozīcijā paredzētas īpašības, kas ir konkrētā noziedzīgā nodarījuma sastāva subjekta obligātās pazīmes.”³⁹

Jānorāda, ka profesore V. Liholaja krimināltiesību teorijas grāmatā “Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse.” ir dots sekojošs skaidrojums attiecībā par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu: “Persona var atbildēt par noziedzīgu nodarījumu, kurā paredzēts speciālais noziedzīgā nodarījuma subjekts, tikai tad, ja tai piemīt likumā noteiktās īpašās subjekta pazīmes.”⁴⁰

Kā redzams no aplūkotajām noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcijām, tad aplūkotajās definīcijās ir sastopama norāde par to, ka personu pie kriminālatbildības, kā noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu var saukt tikai tad, ja personai, bez iepriekš apskatītajām vispārīgajām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm piemīt, kādas noteiktas (īpašas) pazīmes, kas nepieciešamas, lai piemērotu atbildību par kādu no Krimināllikuma

---

³⁷ Krastiņš U., Liholaja V., 2018, 78.lpp.

³⁸ Krastiņš U. 2014, 125.lpp.

³⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 149. lpp.

⁴⁰ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 50.-51.lpp.

Sevišķās daļas pantiem, kuros atbildība ir piemērojama noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam.

Savukārt, piemēram J.Rozenbergs savā Promocijas darbā “Vainas institūts krimināltiesībās un tā nozīme noziedzīgu nodarījumu klasifikācijā” attiecībā uz noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu ir aplūkojis jautājumu par to, vai personai ir jāapzinās, ka viņa ir noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts, un vai tam ir kāda tiesiska nozīme. Attiecībā uz ko J.Rozenbergs ir norādījis, ka nav jāpiešķir tiesiska nozīme tam vai persona apzinās, ka viņai piemīt kādas īpašības, kas to padara par speciālo subjektu, bet gan personas intelektuālajai attieksmei pret pašu prettiesisko rīcību, ko tā veikusi, kā noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts.⁴¹

Autore piebiedrojās iepriekš paustajam J.Rozenberga viedoklim par to, ka pēc būtības nav tiesiskas nozīmes, tam vai pati persona apzinās, ka viņai piemīt speciālas īpašības, izdarot noziedzīgu nodarījumu, jo pēc autores domām būtiskāk ir noskaidrot vai personas, kas izdarījusi noziedzīgo nodarījumu darbības ir atzīstamas, par tādām kādas būtu varējis veikt tikai noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts vai, tādām kādas varētu veikt jebkurš cits noziedzīga nodarījuma vispārējais subjekts.

Noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta skaidrojumu iespējams atrast arī Krievijas krimināltiesību teorijas literatūrā, kurā noteikts, ka ar jēdzienu noziedzīga nodarījuma subjekts tiek saprasts tāds noziedzīga nodarījuma subjekts, kam papildus vispārējām noziedzīga nodarījuma subjekta pazīmēm (kriminālatbildības vecumam un pieskaitāmībai) piemīt arī papildus pazīmes, kas nepieciešamas, lai pastāvētu noziedzīga nodarījuma sastāvs.⁴²

Pārsvarā šādas papildu pazīmes, Krievijas Kriminālkodeksā tiek tieši formulētas Krievijas Kriminālkodeksa Sevišķās daļas pantu dispozīcijā, tomēr ir gadījumi, kuros iespējams noteikt, ka pantā pastāv noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts, izmantojot interpretācijas metodi.⁴³ Līdzīgi, kā Latvijas krimināltiesību teorijā, arī Krievijas krimināltiesību teorijā, tiek atzīts, ja personas noziedzīgais nodarījums atbilst gandrīz visām noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm. Tomēr, ja ir atzīstams, ka noziedzīgu nodarījumu nav izdarījis, konkrētajā Krievijas Kriminālkodeksa pantā nepieciešamais noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts, tādā gadījumā pastāv iespēja, ka personai nemaz nevar piemērot kriminālatbildību, vai arī kriminālatbildība ir jāpiemēro pēc cita Krievijas Kriminālkodeksa panta.⁴⁴

---

⁴¹ Rozenbergs J. Vainas institūts krimināltiesībās un tā nozīme noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā. Rīga: [b.i.], 2012, 73.-74.lpp.

⁴² Коллектив авторов под редакцией Комиссарова В.С., Крыловой Н.Е., Тяжковой И.М. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник для вузов. Москва.: Статут, 2012.с.297.

⁴³ Ibid

⁴⁴ Коллектив авторов под редакцией Комиссарова В.С., Крыловой Н.Е., Тяжковой И.М. 2012, с.297.

Kā redzams no aplūkotajām definīcijām, tad, lai kādu personu atzītu par noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu, nepietiek vien ar noziedzīga nodarījuma subjekta obligātajām pazīmēm - kriminālatbildības vecumu un pieskaitāmību, ir nepieciešamas vēl kādas papildu īpašības jeb pazīmes, kas noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu atšķirtu no vispārējā noziedzīgā nodarījuma subjekta.

Sekojoši gadījumos, ja likumdevējs Krimināllikumā ir noteicis, ka noziedzīgā nodarījuma subjektam jāpiemīt ne tikai vispārīgajām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm, bet arī ir jābūt papildus pazīmēm, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, atzīstams, ka šāds noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts ir atzīstams arī par vienu no noziedzīgā nodarījuma sastāva obligātu sastāvdaļu, bez kuras pastāvēšanas persona par noteiktu noziedzīgu nodarījumu nav saucama pie kriminālatbildības.⁴⁵

Jāatzīst, ka arī attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma speciāla subjekta iedalījumu, mūsdienā Latvijas krimināltiesību teorijas juridiskajā literatūrā ir atrodami visai maz veidu, kā klasificēt noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu.

Vienā no Krimināltiesību Vispārīgās daļas teorijas grāmatām krimināltiesību eksperts U.Krastiņš ir piedāvājis sekojošu veidu, pēc kādām pazīmēm iespējams klasificēt speciālos subjektus:

- 1) pēc pazīmēm, kas raksturo personas profesiju;
- 2) pēc dienesta stāvokļa, dienesta darbības aprakstošām pazīmēm;
- 3) pēc demogrāfiski aprakstošām pazīmēm.⁴⁶

No Krimināllikuma, kā piemēru noziedzīga nodarījuma speciālajam subjektam, kuram jāraksturo kādas noteiktas profesijas pazīmes, iespējams pieminēt Krimināllikuma 138.pantā, par ārstniecības personas profesionālo pienākumu nepienācīgu pildīšanu, minēto ārstniecības personu. Jo tikai gadījumā, ja pastāv noziedzīga nodarījuma subjekta pamatzīmes (kriminālatbildības vecums, pieskaitāmība) un persona ir atzīstama par ārstniecības personu, tikai tādā gadījumā personu var saukt pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 138.pantu.

Piemēru noziedzīga nodarījuma speciālajam subjektam, kuru raksturo pēc pazīmēm saistībā ar dienesta stāvokli, dienesta darbībām, var pieminēt Krimināllikuma 317.pantā, par dienesta pilnvaru pārsniegšanu, minēto subjektu - valsts amatpersonu. Līdzīgi, kā ar iepriekš minēto ārstniecības personu, lai būtu iespējams saukt kādu personu pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 317.pantu bez noziedzīga nodarījuma subjekta pamatzīmēm ir nepieciešams arī īpašs dienesta stāvoklis, šajā gadījumā, personai ir jābūt valsts amatpersonai.

---

⁴⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 147.-150. lpp.

⁴⁶ Turpat

Kā piemēru trešajam gadījumam, noziedzīga nodarījuma speciālajam subjektam, ko iespējams klasificēt pēc demogrāfiskām pazīmēm, var pieminēt Krimināllikuma 170. pantā par izvairīšanos no uzturēšanas, minētās personas – radniekus, kam saistībā ar tiesas nolēmumu, vai kompetentas valsts institūcijas lēmumu ir pienākums rūpēties par saviem tuviniekiem.

Savukārt profesore V. Liholaja ir piedāvājusi savādāku – plašāku Krimināllikumā sastopamo noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta klasifikācijas iedalījumu:

- 1) **pēc pazīmēm, kas raksturo demogrāfisko statusu** (piemēram, vecumu (pilngadīga persona-161.pants, kurā noteikta atbildība par seksuāla rakstura darbībām ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, 162.¹ pantu, kurā atbildība noteikta par pamudināšanu iesaistīties seksuālās darbībās; 172.pantu, kurā atbildība noteikta par nepilngadīgā iesaistīšanu noziedzīgā nodarījumā; 173.pantu, kurā atbildība noteikta par nepilngadīgā novešanu līdz dzēruma stāvoklim, iesaistīšanu nemedicīniskā ārstniecības un citu līdzekļu lietošanā, kas izraisa apreibumu;));
- 2) **pēc vainīgā attiecībām ar cietušo** (piemēram, radniecību (augšupējie vai lejupējie radnieki, kas saskaņā ar 170.pantu izvairās no uzturēšanas, kam tāds pienākums uzlikts ar kompetentas institūcijas vai tiesas nolēmumu; jaundzimuša bērna māte, kas saskaņā ar 119.pantu ir noslepkavojusi savu jaundzimušo bērnu), aizbildnību (aizbildņi, kas saskaņā ar 171.pantu ļaunprātīgi izmanto aizbildņa tiesības), persona, no kuras cietušais ir materiāli, vai kā citādi atkarīgs (124.panta otro daļa, kurā atbildība tiek piemērota par personas novešanu līdz pašnāvībai; 174.pantu, kurā atbildība piemērota cietsirdību un vardarbību pret nepilngadīgo));
- 3) **pēc amata stāvokļa** (piemēram, valsts amatpersona (78.panta otrā daļa, kurā atbildība tiek piemērota par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu; 285.panta otrā daļa, kurā atbildība ir piemērojama par personas nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai; 318.pantu, kurā atbildība piemērojama par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu; 322.panta otro daļu, kurā atbildība ir piemērojama par starpniecību kukuļošanā;) tiesnesis, prokurors, izmeklētājs(289.pants, kurā atbildība piemērojama par pierādījumu viltošanu; 291.pants, kurā atbildība piemērojama par nelikumīga nolēmuma taisīšanu));
- 4) **pēc profesijas vai nodarbošanās** (piemēram, ārstniecības persona (138.pants, kurā atbildība piemērojama par ārstniecības personas profesionālo pienākumu nepienācīgu pildīšanu; 139.panta ceturtdaļa, kurā atbildība piemērojama par cilvēka audu un orgānu nelikumīgu izņemšanu un izmantošanu; 139.¹ panta otro daļu, kurā atbildība ir piemērojama par cilvēka audu un orgānu donora un recipienta vervēšanu) – uzņēmuma vai organizācijas atbildīgs darbinieks (78.panta otrā daļu, kurā atbildība piemērojama par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu; 146.pantu, kurā atbildība ir paredzēta

par darba aizsardzības noteikumu pārkāpšanu; 149.¹ panta otro daļu, kurā atbildība piemērojama par diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu; 197.pantu, kurā atbildība piemērojama par nolaidību; 198.panta trešo daļu, kurā atbildība piemērojama par neatļautu labumu pieņemšanu) 105.pantu, kurā atbildība paredzēta personai kuras darba pienākumos ietilpst veikt pasākumus dabas vides piesārņojuma likvidēšanai; 106.pantu, kurā atbildība paredzēta personai, kurai ir pienākums ziņot par dabas vides piesārņojumu 142.pantu, kurā atbildība par palīdzības nesniegšanu jūrā cietušajiem ir piemērojama kuģa kapteinim);

- 5) **pēc personas juridiskā statusa** (piemēram, 118.panta 4.punktu, kurā atbildība par slepkavību sevišķi pastipriņošos apstākļos ir piemērojama personai, kas izcieš mūža ieslodzījumu; persona, kas ievietota īslaicīgās aizturēšanas vai ieslodzījuma vietā (125.panta otrās daļas 7.punktu, kurā atbildību piemēro par tīšiem viegliem miesas bojājumiem; 126.panta otrās daļas 5.punktā kurā atbildību piemēro par tīšiem vidēja smaguma miesas bojājumiem); 302.pantu, kurā atbildība par atteikšanos dot liecību, atzinumu un izdarīt tulkošanu ir piemērojama lieciniekiem, ekspertiem, tulkiem;);
- 6) **pēc personas saistības ar militāro dienestu** (piemēram, 76.pants, kurā atbildība par marodēšanu ir piemērojama karavīram, Krimināllikuma XXV nodaļa “Noziedzīgi nodarījumi militārajā dienestā”, kurā atbildība ir paredzēta militārpersonām);
- 7) **citiem apstākļiem** (piemēram, 218.pantu, kurā atbildība par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas ir piemērojama personām, kurām saskaņā ar likumu ir pienākums to darīt; 260.pantu, kurā atbildība ir piemērojama personai, kas vada transportlīdzekli, par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu).⁴⁷

Kā redzams no iepriekš aplūkotā, tad profesore V. Liholaja papildus U. Krastiņa jau minētajām pazīmēm, pieskaita arī personas attiecības ar cietušo, piemēram radniecību, personas juridisko statusu, piemēram, liecinieku; saistību ar militāro dienestu.⁴⁸ Tomēr, pēc autores domām, personas saistību ar militāro dienestu, varētu arī iekļaut pie pazīmēm, kas saistītas ar dienesta stāvokli, jo atbilstoši likumam par “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” karavīri ir atzīstami par valsts amatpersonām.⁴⁹

---

⁴⁷ Liholaja V. 2007, 50.-51.lpp

⁴⁸ Turpat

⁴⁹ Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LV likums. Pieņemts: 25.04.2002.

Savukārt Krievijas krimināltiesību teorijā tiek piedāvāts sekojošs noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu sadalījums pēc pazīmēm:

- 1) pēc pazīmēm, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma subjekta sociālo lomu vai tiesisko stāvokli, kā piemērus var minēt personu, kam ir Krievijas pilsonība; personu, kas ir noteiktas profesijas pārstāvis, piemēram, ārsts, personas, kas piedalās, kā procesa dalībnieki tiesvedībā, piemēram, eksperti, liecinieki;
- 2) pēc pazīmēm, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma izdarījušās personas kā subjekta fiziskās īpašības, kā piemērus var minēt, personas vecumu – pilngadību; veselības stāvokli – persona, kas ir saslimusi ar venērisku slimību;
- 3) pēc pazīmēm, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma subjekta savstarpējās attiecības ar cietušo, kā piemēru var minēt, jaundzimušā bērna māti; personu no kuras cietušais ir bijis materiāli vai kā citādi atkarīgs.⁵⁰

Kā iespējams secināt no visa iepriekš aplūkotā, Krimināllikuma Sevišķajā daļā ir sastopami daudzi panti, kuros kriminālatbildība ir piemērojama noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem. Krimināllikumā nepastāv noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens, tomēr šāds jēdziens ir atrodams krimināltiesību teorijā. Savukārt, pēc autores domām, Krimināllikuma Vispārīgajā daļā vajadzētu iekļaut noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta skaidrojumu, ko varētu formulēt sekojoši: “Noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts ir persona, kam bez vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm – kriminālatbildības vecuma un pieskaitāmības, lai piemērotu kriminālatbildību par atsevišķām Krimināllikuma normām ir nepieciešamas īpašas pazīmes. Īpašas pazīmes var aprakstīt personas subjekta fiziskās īpašības, demogrāfisko statusu, profesiju, dienesta stāvokli, pienākumus, tiesisko stāvokli un citas pazīmes. Gadījumā, ja atzīstams, ka persona izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, par kuru piemērojama kriminālatbildība saskaņā ar Krimināllikuma normu, kurā, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības ir nepieciešamas īpašas pazīmes, bet personai šādas īpašas pazīmes nepastāv, atzīstams, ka zūd pamats, lai personai piemērotu kriminālatbildību vai arī noziedzīgais nodarījums ir pārkvalificējams saskaņā ar citu Krimināllikuma normu. ”

---

⁵⁰ Коллектив авторов под редакцией Комиссарова В.С., Крыловой Н.Е., Тяжковой И.М. 2012, с.298

3.ATSEVIŠĶI NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SPECIĀLIE SUBJEKTI LATVIJAS KRIMINĀLTIESĪBĀS

Kā jau tika minēts iepriekš, tad Krimināllikums nesatur noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta definīciju, savukārt Krimināllikuma pantu dispozīcijās ir atrodama dažādu veidu speciālo subjektu, piemēram, amatpersonas, ārstniecības personas, jaundzimušā bērna mātes kriminālatbildība par šo personu izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Turpmāk autore apskatīs dažus no speciālajiem subjektiem, kam saskaņā ar Krimināllikumu var piemērot kriminālatbildību.

3.1. Valsts amatpersona

Kā viens no pirmajiem noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem darbā tiks apskatīts valsts amatpersonas, kā noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens.

Kopumā jānorāda, ka Krimināllikumā ir sastopami vairāki panti, saskaņā ar kuriem valsts amatpersonai var piemērot kriminālatbildību, kā piemērus var minēt – 78.panta otro daļu, kurā atbildība ir piemērojama par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu; 84.panta trešā daļa, kurā atbildība ir piemērojama par starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu; 92.pantu, kurā atbildība ir piemērojama par parakstu vākšanas, vēlēšanu un tautas nobalsošanas dokumentu viltošanu, nepareizu balsu saskaitīšanu un aizklātas balsošanas pārkāpšanu; 122.panta otro daļu, kurā atbildība piemērojama par slepkavību, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus; 129.panta otro daļu, kurā atbildība piemērojama par tīša miesas bojājuma nodarīšanu, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus; 149.¹ panta otrā daļa, kurā atbildība ir piemērojama par diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu; 150.panta otrā daļa, kurā atbildība ir piemērojama par sociālā naida un nesaticības izraisīšanu; 285.panta otrā daļa, kurā atbildība ir piemērojama par personas nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai; 285.¹ panta pirmā daļā, kurā atbildība ir piemērojama par nodrošināšanu ar iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā; 294.pantu, kurā par piespiešanu dot liecību, pie atbildības tiek saukta amatpersona, kura veic pirmstiesas kriminālprocesu; 294.¹ panta otro daļu, kurā atbildība ir piemērojama par iejaukšanās pirmstiesas kriminālprocesā; 296.panta otro daļu, kurā atbildība ir piemērojama valsts amatpersonai, kurai bija pienākums izpildīt tiesas nolēmumu vai prokurora priekšrakstu par sodu; 317.pantu, kurā atbildība piemērojama par dienesta pilnvaru pārsniegšanu; 318.pantu, kurā atbildība piemērojama par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu; 319.pantu, kurā atbildība piemērojama par valsts amatpersonas bezdarbību; 320.pantu, kurā atbildība paredzēta par kukuļņemšanu; 321.panta otro, trešo, ceturto daļu, kurā atbildība paredzēta par kukuļa piesavināšanos; 322.panta otro daļu, kurā atbildība ir piemērojama par starpniecību kukuļošanā; 323.panta otro daļu, kurā atbildība

piemērojama par kukuļdošanu; 325.pantu, kurā atbildība piemērojama par valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšanu; 326.pantu, kurā atbildība piemērojama par neatļautu piedalīšanos mantiskos darījumos; 327.pantu, kurā atbildība piemērojama par dienesta viltojumu; 328.pantu, kurā atbildība piemērojama par nepatiesa dienesta ziņojumu; 329.pantu, kurā atbildība piemērojama par neizpaužamu ziņu izpaušanu.

Valsts amatpersonas par noziedzīga nodarījuma speciālajiem subjektiem iespējams atzīt, jo līdz ar vispārīgajām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm, kas ir norādītas Krimināllikumā, noteiktajam kriminālatbildības vecumam, tam, ka subjektam ir jābūt fiziskai personai un pieskaitāmībai, papildus nepieciešamā pazīme ir valsts amatpersonas statuss.

Krimināllikuma 316.pantā ir noteikts, kādas personas uzskatāmas par valsts amatpersonām saskaņā ar Krimināllikumu, savukārt uzskaitījumu par to, kādas personas vispār Latvijas Republikā tiek atzītas par valsts amatpersonām, var atrast likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.pantā.

Tomēr ne visas valsts amatpersonas, kas ir atzīstamas par valsts amatpersonām likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" ir atzīstamas par valsts amatpersonām, kurām saskaņā ar Krimināllikuma XXIV nodaļu, kā noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem var tikt piemērota kriminālatbildība.⁵¹

Atbilstoši Augstākās tiesas paustajam ir svarīgi noskaidrot, vai persona ir atzīstama vai nav atzīstama par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu - valsts amatpersonu, jo pretējā gadījumā mainās noziedzīga nodarījuma kvalifikācija, kā norādīts Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojumā "Tiesu prakse Krimināllietās pēc Krimināllikuma 320., 321.,322., 323.panta "[..]izlemjot jautājumu par noziedzīga nodarījuma sastāva esamību kukuļņemšanā apsūdzētās personas nodarījumā, apsūdzībā nepieciešams pamatot apsūdzētā kā valsts amatpersonas statusu norādot, 1) kādu valsts vai pašvaldības pienākumu apsūdzētais pildījis, 2) kādas pilnvaras viņam kā valsts amatpersonai bija piešķirtas un 3) saskaņā ar kādiem likumiem, citiem normatīvajiem aktiem vai uzliktu uzdevumu šīs tiesības un pilnvaras piešķirtas un pienākumi ir uzlikti. [..]"⁵²

Kā norādīts, jau iepriekš aplūkotajā tiesu prakses apkopojumā, tad iepriekš, tiesas, izlemjot jautājumu par to vai persona ir atzīstama par valsts amatpersonu, visai reti pamatoja apsūdzētā valsts amatpersonas statusu. Jānorāda, ka pēc tiesu prakses apkopojuma ir atrodami spriedumi, kuros tiesas nav pamatojušas vai nepilnīgi pamatojušas valsts amatpersonas statusu. Piemēram, spriedumā krimināllietā Nr. 11089079617, kurā pie kriminālatbildības tika saukta

⁵¹ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa).Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019, 609.lpp.

⁵² Liholaja V. Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 320., 321., 322., 323.panta. 2015, 21.lpp. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas> [aplūkots:29.10.2020]

valsts amatpersona – Valsts policijas kārtībnieks (piebilde, pilnais personas amata nosaukums ir anonimizēts) saskaņā ar Krimināllikuma 317.panta otro daļu par dienesta pilnvaru pārsniegšanu, kas saistīta ar vardarbību, nebija pilnībā analizēts apsūdzētā kā valsts amatpersonas statuss, jo bija sastopama tikai norāde par ieņemamo amatu un to, ka apsūdzētais ir atzīstams par valsts amatpersonu, savukārt, spriedumā nebija norādīts kādas pilnvaras apsūdzētajam, kā valsts amatpersonai piešķirtas, kā arī nebija norādīts saskaņā ar kādiem normatīvajiem aktiem apsūdzētais varēja pielietot fizisku spēku pret cietušo, kā rezultātā tika pārsniegtas dienesta pilnvaras, līdz ar ko secināms, ka nav veikta valsts amatpersonas statusa analīze.⁵³

Kā norādījusi Augstākā tiesa lietā Nr. SKK-558/2017, tad [...]Krimināllikuma 316.pantā ir sniegta valsts amatpersonas legālā definīcija.⁵⁴ līdz ar ko, lai saprastu, vai persona ir atbildīga, kā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts – valsts amatpersona, saskaņā ar Krimināllikuma XXIV nodaļu par Noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā ir jāapskata Krimināllikuma 316.panta pirmā daļa: “ Par valsts amatpersonām uzskatāmi valsts varas pārstāvji, kā arī ikviena persona, kura pastāvīgi vai uz laiku izpilda valsts vai pašvaldības dienesta pienākumus, tai skaitā valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrībā, un kurai ir tiesības pieņemt lēmumus, kas saistoši citām personām, vai kurai ir tiesības veikt uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas vai rīkoties ar publiskas personas vai tās kapitālsabiedrības mantu vai finanšu līdzekļiem.” Kā redzams, tad Krimināllikuma 316.panta pirmajā daļā ir uzskaitīti gadījumi atbilstoši kādiem iespējams noteikt, vai persona atbilst valsts amatpersonas statusam. Savukārt Krimināllikuma 316.panta otrajā daļā ir noteikts kādas valsts amatpersonas tiek atzītas par valsts amatpersonām, kas ieņem atbildīgu stāvokli: “Valsts prezidents, Saeimas deputāti, Ministru prezidents, Ministru kabineta locekļi, kā arī Saeimas un

---

⁵³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 21.03.2019. spriedums lietā Nr.11089079617
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/379701.pdf> [aplūkots 10.12.2020]
Līdzīgi arī: Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 26.03.2019. spriedums lietā Nr. 11860003918
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/379934.pdf> [aplūkots 10.12.2020];
Zemgales rajona tiesas 03.06.2019. spriedums lietā Nr. 16870000413
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/385026.pdf> [aplūkots 10.12.2020];
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 30.05.2019. spriedums lietā Nr. 12040003317
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/385257.pdf> [aplūkots 10.12.2020];
Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 10.06.2019. spriedums lietā Nr. 11514003118
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/385956.pdf> [aplūkots 10.12.2020];
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 10.10.2019. spriedums lietā Nr. 11820001818
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/394496.pdf> [aplūkots 10.12.2020];
Daugavpils tiesas 13.01.2020. spriedums lietā Nr. 15830015517
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/425859.pdf> [aplūkots 13.12.2020];
Kurzemes rajona tiesas 17.09.2020. spriedums lietā Nr. 15850001019
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/422274.pdf> [aplūkots 13.12.2020];
Rēzeknes tiesas 06.10.2020. spriedums lietā Nr. 11110037519
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/423405.pdf> [aplūkots 13.12.2020]
⁵⁴ Augstākās tiesas 14.12.2017. lēmums lietā SKK-558/2017
Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5330> [aplūkots 10.11.2020]

Ministru kabineta ievēlētās, ieceltās vai apstiprinātās valsts institūciju amatpersonas, pašvaldību vadītāji, viņu vietnieki un izpilddirektori [..]”. Jānorāda, kā par valsts amatpersonām Latvijā atbilstoši Krimināllikuma 316.panta trešajai daļai tiek atzītas arī : “ [..]starptautisko organizāciju, starptautisko parlamentāro asambleju un starptautisko tiesu amatpersonas un minēto institūciju deleģētās personas, kā arī jebkura persona, kura ieņem likumdevēja, izpildvaras vai tiesu varas amatu ārvalstī vai jebkurā tās administratīvajā vienībā, neatkarīgi no tā, vai šī persona amatā ir iecelta vai ievēlēta, kā arī jebkura persona, kura veic publisku funkciju ārvalsts, tai skaitā tās administratīvās vienības, valsts aģentūras vai valsts uzņēmuma interesēs.”

Sekojoši no Krimināllikuma 316.panta izriet, ka valsts amatpersonas ir atzīstamas par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem gadījumos, ja tās:

- 1) pastāvīgi vai uz laiku izpilda valsts vai pašvaldības dienesta pienākumus;
- 2) valsts varas pārstāvji;
- 3) pastāv tiesības pieņemt lēmumus, kas saistoši citām personām;
- 4) veic uzraudzības, kontroles, izmeklēšanas vai sodīšanas funkcijas;
- 5) var rīkoties ar publiskas personas vai tās kapitālsabiedrības mantu vai finanšu līdzekļiem.

Gadījumos, ja valsts amatpersonas neveic nevienu no Krimināllikuma 316.pantā minētajām funkcijām, tās nav atzīstamas par noziedzīgā nodarījuma subjektiem Krimināllikuma XXIV nodaļas izpratnē.⁵⁵

Jāņem vērā, ka attiecībā uz pārējiem Krimināllikuma nodaļās esošajiem pantiem, kuros tieši ir norādīts, ka atbildība ir paredzēta arī valsts amatpersonām kā noziedzīgā nodarījuma subjektiem, ir piemērojama Krimināllikuma 316.pantā sniegtā valsts amatpersonas definīcija, kā, piemēram, Krimināllikuma 78.panta otrajā daļā minētā valsts amatpersonas atbildība par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu.⁵⁶

Sekojoši Krimināllikumā ir aprakstīts noteikts valsts amatpersonu loks, kam piemērojama kriminālatbildība – tikai gadījumos, ja noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts atbilst, kādai no Krimināllikuma 316.panta norādītajām pazīmēm.

Tādēļ būtiski ir noskaidrot, vai persona pilda, kādu no Krimināllikuma 316.pantā noteiktajām funkcijām, lai varētu noskaidrot, vai gadījumā, persona, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ir atzīstama par noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu - valsts amatpersonu.

Kā norādījusi profesore V. Liholaja, balsoties uz Augstākās tiesas pausto: “[..] lemjot par tādu noziedzīgu nodarījumu klasifikāciju, kas saistīti ar speciālā subjekta – valsts amatpersonas

⁵⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2019, 609.lpp.

⁵⁶ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 46.lpp.

esamību, ir apsverams jautājums, vai katrā konkrētā gadījumā persona ir rīkojusies kā amatpersona vai kā privātpersona.”⁵⁷

Šāda atziņa ir atrodama arī Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta tiesu prakses apkopojumā “Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317. panta otrās daļas, 318. panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas”.⁵⁸

Krimināllietā Nr. 11260090608, kura apsūdzētā persona E.K., kura uz doto brīdi bija Liepājas domes deputāte, juriste, apņēmas sniegt juridisko palīdzību, Krimināllietā Nr. 11260090608 minētajām personām, lai atceltu Liepājas domes lēmumu, ar kuru pašvaldība bija nolēmusi izmantot pirmpirkuma tiesības, attiecībā uz kādu noteiktu īpašumu. Tomēr persona E.K. saņēmusi atlīdzību juridisko palīdzību nesniedza. Liepājas tiesā, kā pirmās instances tiesā, apsūdzētā E.K. tika atzīta par vainīgu saskaņā ar Krimināllikuma 318.panta otrajā daļā un saskaņā ar 179.panta pirmajā daļā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kurus viņa izdarījusi kā Liepājas domes deputāte. Kurzemes apgabaltiesa, kā apelācijas instances tiesa atcēla spriedumu daļā par personas E.K. atbildību saskaņā ar Krimināllikuma 318.panta pamatojoties, uz to, ka noziedzīgā nodarījuma sastāvā nav obligātās objektīvas puses pazīmes, būtiska kaitējuma, kā arī objekta, kam kaitējums nodarīts.

Apstrīdot pirmās instances tiesas spriedumu, personas E.K. aizstāvis, atsaucoties uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011. gada 1. marta lēmumu lietā SKK – 7/2011, kurā tiesa norādīja, ka cita starpā tiesai nepieciešams vērtēt, vai apsūdzētais krimināllietā Nr. 16870001706 A.V., dodot kukuli, lai iegūtu traktortehnikas vadītāja apliecību, pārkāpjot noteikto kārtību ir rīkojies, kā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts – valsts amatpersona, norādīja, ka attiecībā uz krimināllietu Nr. 11260090608 ne pirmās instances tiesa, ne apelācijas instances tiesa šādu vērtējumu par to, vai persona E.K., izdarot darbības, ir atzīstama par Krimināllikuma 318.panta otrajā daļā norādīto speciālo subjektu – valsts amatpersonu vai privātpersonu – juristi, attiecībā uz apsūdzēto E.K. šādu vērtējumu nav izdarījusi. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atcēla apelācijas instances spriedumu daļā par personas E.K. saukšanu pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 179.panta pirmo daļu norādot, ka iztrūkst 179.panta pirmajā daļā norādītā noziedzīgā nodarījuma sastāva objekta un objektīvās puses, sekojoši visam iepriekš minētajam

---

⁵⁷ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Palīgglīdzeklis krimināltiesību normu piemērotājiem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 244.lpp.

⁵⁸ Liholaja V. Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317.panta otrās daļas, 318.panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas, 2014, 23.lpp.

Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojs/kriminaltiesibas> [aplūkots: 29.10.2020]

tiesa norādīja, ka strīds par juridisko pakalpojumu kvalitāti ir jārisina civiltiesiskā kārtā un nosūtīja lietu otrreizējai izskatīšanai.⁵⁹

Par to, ka ir vērtējams jautājums, vai apsūdzētā E.K. ir atzīstama par noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu krimināllietā Nr. 11260090608 norāda Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija savā spriedumā: “[..]Nepieciešams vērst uzmanību, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments 2011.gada 1.marta lēmumā, krimināllietā Nr.16870001706 kategoriski norāda, ka ir nepieciešams vērtēt, vai persona konkrētajā gadījumā ir rīkojusies kā amatpersona vai kā privātpersona, t.i., vai persona ir uzskatāma par inkriminētā noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu. Taču visi lietā iegūtie pierādījumi, kā arī tiesas spriedumā norādītais nepārprotami liecina, ka [..] inkriminētās darbības ir veikusi kā privātpersona, t.i., juriste, nevis kā Liepājas domes deputāte.[..]”⁶⁰

Rezultātā Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija apsūdzēto personu E.K. par Krimināllikuma 179.panta pirmo daļu attaisnoja. Savukārt Augstākās tiesas Krimināllietu departaments ar savu lēmumu lietā Nr. SKK-0611-14 atstāja Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas lēmumu negrozītu, līdz ar ko tas stājās spēkā.⁶¹

Kā redzams no iepriekš apskatītās krimināllietas, tad nepietiek vien ar to, ka kādu personu var atzīt par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu - valsts amatpersonu atbilstoši Krimināllikuma 316.pantam. Būtiski ir noskaidrot, vai nelikumīgās darbības ir saistītas ar valsts amatpersonas pienākumu pildīšanu. Izskatot lietu, jānoskaidro vai persona ir darbojusies, kā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts – valsts amatpersona vai kā privātpersona.⁶² Pretējā gadījumā pastāv iespēja, ka, neņemot vērā šo apstākli, lietu var novest līdz nepareizam, prettiesiskam iznākumam.

Tomēr pretējas domas ir sastopamas, piemēram, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedumā Krimināllietā Nr.16870002208. Šajā lietā persona D. pirmās instances tiesas spriedumā atzīta par vainīgu saskaņā ar Krimināllikuma 323.panta otro daļu, būdama valsts amatpersona VAS „Starptautiskā lidosta „Rīga” valdes locekle izdarīja kukuļdošanu, ar personas E. starpniecību, kurai tālāk šis kukulis bija jānodod personai F. - valsts amatpersonai Latvijas Republikas Valsts Policijas Ceļu policijas darbiniekam, lai viņš, izmantojot savas dienesta pilnvaras, izveidotu viltotus dokumentus par neesošu ceļu satiksmes negadījumu.

---

⁵⁹Liholaja V. Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317.panta otrās daļas, 318.panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas, 2014, 22.- 23.lpp.

⁶⁰ Zemgales apgabaltiesas 21.05.2014. spriedums lietā Nr. 11260090608

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/191080.pdf> [aplūkots 10.11.2020]

⁶¹Liholaja V. Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317.panta otrās daļas, 318.panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas, 2014, 23.lpp.

⁶² Turpat

Šādus viltotos dokumentus persona D. izmantoja, lai prettiesiski varētu iegūt apdrošināšanas atlīdzību automašīnas remontam.

Apsūdzētās personas aizstāvis tiesai norādīja, ka ir vērtējams apstāklis, vai persona D šādu noziedzīgo nodarījumu ir izdarījusi, kā privātpersona vai Krimināllikuma 323.panta otrajā daļā noteiktais speciālais subjekts - valsts amatpersona, pamatojoties uz jau iepriekš minēto Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 1.marta lēmumu lietā SKK-7/2011 lietā, kurā norādīts, ka ir vērtējams apstāklis vai persona noziedzīgo nodarījumu ir izdarījusi, kā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts, vai kā privātpersona.

Savukārt, tiesa uz personas D. aizstāvja norādīto atbildēja sekojoši: “[..]Tiesu kolēģija atzīst par pamatotu pirmās instances tiesas viedokli, ka, kvalificējot personas darbības pēc Krimināllikuma 323.panta otrās daļas pēc speciālā subjekta, nav nepieciešams konstatēt apstākli, ka speciālais subjekts, t.i., valsts amatpersona, izdarot noziedzīgo nodarījumu, būtu pildījusi savus amata pienākumus, pārsniegusi tās pilnvaras vai ļaunprātīgi izmantojusi dienesta stāvokli, vai arī persona, kurai kukulis tiek nodots, būtu atradies tās pakļautībā, ka likumdevēja mērķis bijis noteikt paaugstinātu atbildību tieši valsts amatpersonai, neatkarīgi no tā, vai noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī valsts amatpersona pildījusi savus amata pienākumus, vai to nav darījusi (ir atradies ārpus savu darba pienākumu pildīšanas).[..]”⁶³

Sekojoši, gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa Krimināllietā Nr.16870002208 atzina, ka pietiek ar to, ka persona ir atzīstama par valsts amatpersonu, un nav vērtējusi apstākli par to, vai šajā gadījumā persona D. ir rīkojusies, kā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts, valsts amatpersona vai privātpersona, lai sauktu pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 323.panta otro daļu. Tomēr jāatzīst, ka apelācijas instance šajā spriedumā norādīja uz vienu būtisku aspektu, automašīna, kura piederēja personai D. bija nodota patapinājumā personas D. darba vietai VAS „Starptautiskā lidosta „Rīga”, kas apmaksāja arī automašīnas OCTA un KASKO apdrošināšanu, tādēļ ir atzīstams apstāklis, kā ir jāvērtē, vai tomēr persona D. izdarot noziedzīgo nodarījumu nav rīkojusies, kā valsts amatpersona ar valsts kapitālsabiedrības mantu atbilstoši Krimināllikuma 316.panta pirmajā daļā norādītajam.⁶⁴

Darba autore, tomēr pievienojas viedoklim, ka attiecībā uz personu, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un ir atzīstama par noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu - valsts amatpersonu Krimināllikuma 316.panta nozīmē, ir jānoskaidro, vai persona, izdarot noziedzīgās darbības ir rīkojusies, kā valsts amatpersona vai kā privātpersona. Krimināllietā

⁶³ Rīgas apgabaltiesas 13.05.2015. spriedums lietā Nr. 16870002208

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/223457.pdf> [aplūkots 10.11.2020]

⁶⁴ Turpat

Nr. 11260090608, ja tiesa pirmajā instancē būtu vērtējusi, vai, izdarot krimināllietā aprakstītās darbības, E.K. ir rīkojusies, kā privātpersona vai noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts, nebūtu bijis nepieciešams lietas iztiesāšanā iet tik garu ceļu, vairāku gadu garumā, lai iegūtu rezultātu. Kā rezultātā tiktu ekonomēti, gan līdzekļi, gan laiks. Kā redzams no iepriekšminētās krimināllietas, tad šāda vērtējuma neizdarīšanas rezultātā tiesa var nonākt pie pavisam savādāka rezultāta, kāds tas bijis lietas izskatīšanas beigās, jo personu E.K. pirmās instances tiesa atzina par vainīgu atbilstoši Krimināllikuma 318.panta otrajai daļai. Tiesas spriedumam, kurā persona tiek sodīta, personas dzīvē var būt tālejošas sekas, kā piemēram, liegums strādāt noteiktās profesijās visa mūža laikā.⁶⁵

Kā piemēru var minēt Krimināllietā Nr. 11260090608 apsūdzēto personu E.K., kas pēc profesijas ir juriste. Ja persona E.K. nebūtu pārsūdzējusi pirmās instances tiesas spriedumu, kurā viņa atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma atbilstoši Krimināllikuma 318. panta otrajai daļai, tad pat pēc sodāmības dzēšanas uz personu E.K. attiektos ierobežojumi, kuru dēļ, persona E.K. savā mūžā, lai arī ieguvusi jurista kvalifikāciju, piemēram, atbilstoši Advokatūras likuma 15.panta 6.punktam⁶⁶ nevarētu kļūt par zvērinātu advokātu, vai atbilstoši likumam "Par tiesu varu" 55.panta 5.punktam⁶⁷ nevarētu kļūt par tiesnesi. Kā rezultātā būtu atzīstams, ka tiesa nepamatoti ar prettiesisku spriedumu ir ierobežojusi personas E.K. Latvijas Republikas Satversmes 106.pantā noteiktas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.⁶⁸ Kā jau tika minēts iepriekš, tad Krimināllietas Nr. 11260090608 sākotnējais un beigu rezultāts, vēršoties visas instances tiesās bija diametrāli pretējs, jo sākumā tiesa noteica, ka piemērojama kriminālatbildība, tomēr pēdējā instancē tiesa Augstākā tiesa pievienojās Zemgales apgabaltiesas spriedumā paustajam, kurā personu attaisnoja un par esošo strīdu būtu bijis jāvēršas civiltiesiskā kārtā. Līdz ar ko darba autore nevar pievienoties viedoklim Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedumā Krimināllietā Nr.16870002208, ka nebūtu nepieciešams konstatēt apstākli, vai valsts amatpersona izdarot noziedzīgo nodarījumu ir pildījusi savus amata pienākumus.

Atbilstoši visam iepriekš minētajam, pēc darba autores domām, lai konstatētu, ka persona ir noziedzīgā nodarījuma īpašais subjekts, nepieciešama ne tikai noziedzīga speciāla pazīme - amatpersonas statuss, bet arī, jākonstatē apstākļi, vai katrā individuālā gadījumā apstākļi norāda, ka personas darbības ir izrietējušas no amatpersonas statusa.

---

⁶⁵ Guntars Laganovskis: Sodāmība un tās sekas uz karjeru. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/274668-sodamiba-un-tas-sekas-uz-karjeru-2015> [aplūkots 06.11.2020]

⁶⁶ Advokatūras likums: LV likums. Pieņemts: 27.04.1993

⁶⁷ Latvijas Republikas likums Par tiesu varu likums: LV likums. Pieņemts 15.12.1992.

⁶⁸ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922.

Svarīgs aspekts, kas jānoskaidro attiecībā uz noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu - valsts amatpersonu ir arī brīdis, kurā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts - valsts amatpersona ir atzīstama par speciālo subjektu, kā jau iepriekš tika minēts, tad būtiski ir nodalīt, kurā brīdī persona ir rīkojusies, kā noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts, savukārt kurā brīdī persona ir rīkojusies kā privātpersona. Vispār atzīstams fakts ir tas, ka katrai personai paralēli savām darba gaitām ir arī personīgā dzīve, kuras laikā tā nepilda darba pienākumus. Tomēr vērtējams ir jautājums, vai persona arī no sava darba brīvajā laikā nevar veikt kādas darbības, ko būtu iespējams atzīt par amata pienākumu pildīšanu vai darbībām, kas izrietētu no pilnvarām. Atbilde uz iepriekšminētajām autores pārdomām atrodama Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 20.janvāra lēmumā lietā SKK –2/2011, kurā Augstākā tiesa ir sniegusi atziņu, ka amatpersona, savu statusu un iespēju pildīt amata pienākumus nezaudē, arī atrodoties atvaļinājumā, pat, ja atvaļinājuma laikā amatpersonas vietā pienākumus pilda cita persona.⁶⁹ Līdzīga atziņa par to, ka persona savu amatpersonas statusu nezaudē arī no darba brīvajā laikā, ir atrodama Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija tiesas spriedumā Krimināllietā Nr. 11819001214, kurā valsts amatpersona - Valsts policijas Kārtības policijas nodaļas jaunākais inspektors persona A, tika atzīts par vainīgu Krimināllikuma 317.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Apelācijas sūdzībā apsūdzētās personas A. aizstāvis norādīja, ka apsūdzētā persona A. darbības izdarījusi nevis kā amatpersona, bet gan kā privātpersona, jo persona A. viņai inkriminētās darbības ir izdarījis no darba brīvajā laikā, kā arī bijis privātajās drēbēs bez dienesta atribūtikas. Tiesa norādīja, ka, atsaucoties Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 20.janvāra lēmumu lietā SKK –2/2011, šajā gadījumā arī atpūtas laikā, līdzīgi, kā iepriekš norādītājā Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumā, apsūdzētais persona A. savu amatpersonas statusu nezaudēja, jo, kā redzams no apsūdzētā tālākās rīcības, kas liecina, ka apsūdzētais persona A. rīkojies, kā valsts amatpersona: devis norādījumus un padomus mazāk pieredzējušiem kolēģiem, paņēmis pagaidu aizturēšanas telpas atslēgas, iegājis aizturēšanas telpā un veicis personai D. alkohola pārbaudi.⁷⁰ Pēc autores domām, arī šajā gadījumā līdzīgi, kā Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 20.janvāra lēmumā lietā SKK –2/2011, ir redzams, ka arī apsūdzētā persona A. ir rīkojusies, kā noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts – valsts amatpersona.

Šāds secinājums ir balstīts, vērtējot personas A. rīcību, jo, lai vērtētu, vai personas A. darbības būtu vērtējamas, kā privātpersonas darbības, nepieciešams salīdzināt, vai piemēram,

---

⁶⁹ Augstākās tiesas 21.01.2011. lēmums lietā SKK – 2/2011

Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/3907> [aplūkots 06.11.2020]

⁷⁰ Preiļu rajona tiesa 16.06.2015. spriedums lietā Nr. 11819001214

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/240024.pdf> [aplūkots 10.11.2020]

jebkura cita privātpersona varētu būt varējusi rīkoties, kā krimināllietā persona A., piemēram, brīvi iekļūstot pagaidu aizturēšanas telpā, veicot personai D. alkohola pārbaudi. Noproto, ka personai A. šādas tiesības pastāv saistībā ar savu amata pienākumu pildīšanu, jo, pēc autores domām, grūti iedomāties situāciju, kurā jebkura cita privātpersona brīvi varētu paņemt pagaidu aizturēšanas telpas atslēgas, dod saistošus norādījumus citām policijas amatpersonām. Līdz ar ko secināms, ka persona A. savās darbībās ir rīkojusies, kā valsts amatpersona un tam, kā šādas darbības ir veiktas no darba brīvajā laikā nav būtiskas nozīmes.

Jāņem vērā, ka Krimināllikumā ir paredzēta atsevišķu amatpersonu kriminālatbildība, kas nav piemērojama attiecībā uz visām amatpersonām, ko par tām atzīst atbilstoši Krimināllikuma 316.pantam. Piemēram, atsevišķa atbildība ir paredzēta arī prokuroriem, izmeklētājiem, tiesnešiem. Atbilstoši, piemēram, par Krimināllikuma 289. pantā nodarīto noziedzīgā nodarījuma pierādījuma viltošanas subjektu var būt tikai tiesnesis, prokurors vai izmeklētājs - pirmstiesas procesā.⁷¹

Apskatot visu iepriekš šajā darba nodaļā minēto par valsts amatpersonām, kā noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem, iespējams secināt, ka valsts amatpersona savu statusu saglabā arī tieši neveicot amata pienākumus - no darba brīvajā laikā. Tomēr jāvērtē, vai, izdarot noziedzīgo nodarījumu, valsts amatpersona ir rīkojusies kā privātpersona, vai kā valsts amatpersona. Šāds vērtējums ir izdarāms, balstoties uz to, vai amatpersonas rīcība ir saskatāma kopsakarība ar Krimināllikuma 316.panta pirmajā daļā noteiktajiem pienākumiem. Gadījumā, ja atzīstams, ka valsts amatpersona ir rīkojusies, kā privātpersona, tad personai nedrīkst noteikt atbildību saskaņā ar to Krimināllikuma pantu, kurā kriminālatbildība paredzēta noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam – valsts amatpersonai.

3.2. Ārstniecības persona

Kā vēl vienu, no Krimināllikumā sastopamajiem noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem, darba autore apskatīs ārstniecības personu. Ārstniecības persona ir atzīstama par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, jo papildus vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm, tam, ka, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības, personai ir jāatbilst ārstniecības personas jēdzienam, kā piemēram, Krimināllikuma 138.pantā komentārā minēts, ka par 138.pantā izdarīto noziegumu Ārstniecības profesionālo pienākumu pienācīgu pildīšanu pie kriminālatbildības var saukt tikai ārstniecības personas.⁷²

Kopumā Krimināllikumā ir sastopami vairāki panti, kuros pie kriminālatbildības var saukt ārstniecības personas, piemēram: 135.panta pirmo daļu, kurā pie kriminālatbildības par

⁷¹ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2019, 547.lpp.

⁷² Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums, 2018, 358. lpp.

aborta neatļautu izdarīšanu ir saucama ārstniecības persona – ginekologs⁷³; 138.pants, kurā atbildība ir paredzēta par ārstniecības personas profesionālo pienākumu nepienācīgu pildīšanu; 139.panta ceturto daļu, kurā atbildība ir paredzēta par cilvēka audu un orgānu nelikumīgu izņemšanu un izmantošanu ; 139.¹ panta otro daļu, kurā atbildība ir paredzēta par cilvēka audu un orgānu donora un recipienta vervēšanu; 155.pants, kurā pie kriminālatbildības ir saucama ārstniecības persona – psihiatrs, par personas nelikumīga ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā⁷⁴; 250.pants, kurā atbildība ir paredzēta par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu izsniegšanu, ārstniecības personai, kurai ir tiesības izrakstīt receptes, kas paredzētas iepriekš minēto vielu izsniegšanai, kā arī ārstniecības personas, kam ir tiesības šīs vielas izsniegt⁷⁵; 326.² pants, kurā atbildība ir paredzēta par prettiesiska labuma pieprasīšanu un pieņemšanu, gadījumā, ja ārstniecības persona – ārsts darbojas publiskas personas vārdā, uz darba līguma pamata pildot pašvaldības deleģētu uzdevumu.⁷⁶

Sekojoši tālāk darba autore aplūkos, kādas personas Latvijas Republikā tiek atzītas par ārstniecības personām. Latvijas Republikas Ārstniecības likuma 1.panta 2.punktā ir noteikts, ka par ārstniecības personām Latvijas Republikā tiek atzītas personas, kurām ir medicīniskā izglītība un kuras nodarbojas ar ārstniecību.⁷⁷

Veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji iedalās tiešajos un netiešajos veselības pakalpojumu sniedzējos.⁷⁸ Par tiešajiem medicīnas pakalpojumu sniedzējiem tiek atzītas ārstniecības personas, savukārt par netiešajiem – ārstniecības iestādes, un ārstniecības atbalsta personas, kas neveic tiešu personu ārstēšanu, bet kuras nodrošina, lai personas varētu saņemt ārstniecības personu sniegto veselības aprūpi.⁷⁹

Sekojoši ir jānorāda, ka ne visas personas, kas darbojas veselības aprūpes jomā būs atzīstamas par ārstniecības personām.⁸⁰ Līdz ar ko iespējams secināt, ka par Krimināllikumā noteiktajiem noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem – ārstniecības personām, ir atzīstami tiešie veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji.

Par ārstniecības personām Latvijas Republikā ir atzīstami: ārsti, zobārsti, medicīnas māsas, ārsta palīgi, kosmētiķi, zobu higiēnisti, zobārsta asistenti, zobu tehniķi, vecmātes, māsas palīgi, fizioterapeiti, ergoterapeiti, fizioterapeita asistenti, ergoterapeita asistenti, audiologopēdi, mākslas terapeiti, uztura speciālisti, tehniskie ortopēdi, radiologa asistenti,

---

⁷³ Turpat 349. lpp.

⁷⁴ Turpat 439.lpp.

⁷⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2019, 394.lpp.

⁷⁶ Turpat. 662.lpp.

⁷⁷ Ārstniecības likums: LV likums. Pieņemts: 12.06.1997

⁷⁸ Autoru Kolektīvs Ašņevicas – Slokenbergas. Š. zinātniskajā redakcijā. Medicīnas tiesības.

Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 198.- 204.lpp.

⁷⁹ Turpat

⁸⁰ Turpat

biomedicīnas laboranti, skaistumkopšanas speciālisti kosmetoloģijā, radiograferi, podologi, masieri, militārie paramediķi, optometrieti.⁸¹

Kā norādīts medicīnas tiesību literatūrā, tad ar jēdzienu ārstniecības persona ir jāsaprot arī tādas personas, kas ne tikai ir ieguvušas medicīnisko izglītību, reģistrētas ārstniecības personu reģistrā, un sniedz medicīnas pakalpojumus patstāvīgi, piemēram, ārsts, kas darbojas noteiktā specialitātē – piemēram, kardiologs, bet arī personas, kas ir ieguvušas medicīnisko izglītību, bet darbojas kādas citas personas uzraudzībā, kā piemēram, ārsti – stažieri, kas vēl nav ieguvuši noteiktu specialitāti, vai piemēram fizioterapeita asistenti.⁸²

Pēc autores domām, ir apsverams arī jautājums, vai piemēram, personas, kas, studējot 2.līmeņa studiju programmā, lai iegūtu ārsta grādu jau studiju procesā, ir atzīstamas par ārstniecības personu. Atbilstoši Ārstniecības likuma 1.panta 2.punktam par ārstniecības personām ir atzīstamas, personas, kas ir ieguvušas medicīnisko izglītību un nodarbojas ar ārstniecību. Atbilde uz šo jautājumu ir atrodama Ārstniecības likuma 33.panta trešajā daļā, kurā norādīts, ka arī studējošie ir tiesīgi piedalīties ārstēšanā, sekojoši, pēc autores domām, ja studējošie ir tiesīgi piedalīties ārstēšanā, tad atbilstoši pildot savus noteiktos pienākumus ir atzīstami par ārstniecības personām.

Tomēr, jāatzīst, ka ne vienmēr, tas, ka persona ir atzīstama par ārstniecības personu, nozīmē, ka visām ārstniecības personām ir piemērojama kriminālatbildība par vienu un to pašu noziedzīgu nodarījumu, pēc vienāda Krimināllikuma panta, piemēram, kā redzams Krimināllikuma 135.pantā pirmajā daļā, tad par neatļauta aborta izdarīšanu, pie kriminālatbildības ir saucama ārstniecības persona, kam ir tiesības veikt abortu, saskaņā ar Seksuālās un reproduktīvās veselības likuma 25.panta trešo daļu par Krimināllikuma 135.panta pirmās daļas subjektu ir atzīstami tikai ginekologi, bet gadījumā, ja neatļautu abortu veic kāda cita ārstniecības persona, tad šādai ārstniecības personai kriminālatbildība ir jāpiemēro saskaņā ar Krimināllikuma 135.panta otro daļu.⁸³ Vai arī, piemēram, kā Krimināllikuma 155.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu personas apzinātu nelikumīgu ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā pie kriminālatbildības var saukt tikai ārstus - psihiatrus.⁸⁴

Atbilstoši Krimināllikuma 138.pantam pie kriminālatbildības var saukt ārstniecības personas, par profesionālo pienākumu nepienācīgu pildīšanu, ja ārstniecības personai neuzmanīgi pildot savus darba pienākumus, cietušajam ir radušies smagi vai vidēji smagi miesas

---

⁸¹ Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība: Ministru kabineta 2016.gada 24.maija noteikumi Nr.317

⁸² Autoru Kolektīvs Ašņevicas – Slokenbergas. Š. zinātniskajā redakcijā. 2015, 198.- 204.lpp.

⁸³ Seksuālās un reproduktīvās veselības likums: LV likums. Pieņemts: 31.01.2002.

⁸⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums, 2018, 439. lpp.

bojājumi, cietušais ir inficējies ar B vai C hepatītu, kā arī, ja iestājusies cietušā nāve. Kā piemēru var minēt, Krimināllietu Nr. 11150024907, kurā pie kriminālatbildības profesionālo pienākumu nepienācīgu pildīšanu tika saukts ārsts un medicīnas māsa.⁸⁵ Šajā lietā ārsts cietušajai personai nozīmēja infūzo terapiju ar 0.9% nātrija hlorīda šķidrumu, tomēr medicīnas māsas kļūdas rezultātā cietušajam tika ievadīts 10% Nātrija hlorīda šķidrums, kā rezultātā sākotnēji pasliktinājās cietušā stāvoklis, bet vēlāk iestājās cietušās personas nāve, šajā gadījumā ārsta atbildība ir saistāma, ar noziedzīgo nodarījumu, jo pēc medicīnas māsas paziņotā, par cietušās personas stāvokļa pasliktināšanas iemesliem, ārsts nediagnosticēja iemeslu, kādēļ notika cietušās personas stāvokļa pasliktināšanās, bet patvaļīgi pieņēma, ka stāvokļa pasliktināšanas notika cietušā uzņemtās pārtikas rezultātā, sekojoši gan ārsts, gan medicīnas māsa nepienācīgi veica savus profesionālos pienākumus.⁸⁶ Savukārt, Latvijas Republikas Augstākā tiesas Krimināllietu departamenta 2017.gada 16.oktobra lēmumā SKK-520/2017 ir pausta atziņa, ka ārstniecības personas ir saucamas pie kriminālatbildības par Krimināllikuma 138.pantā minēto noziedzīgo nodarījumu arī gadījumos, ja ārstniecības persona savus pienākumus nav pildījusi savlaicīgi.⁸⁷ Jāņem vērā, ka atbilstoši Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 3.oktobra lēmumam SKK-615/2016, gadījumos, kad ārsti ir noslēguši līgumu, kā šajā gadījumā ar pašvaldības veselības aprūpes iestādi par sekundārās veselības aprūpes sniegšanu, un darbojas publiskas personas vārdā, tos var atzīt par pašvaldības darbiniekiem, kas nav atzīstami par valsts amatpersonām, un tiem ir piemērojama Krimināllikuma 326.² pantā minētā atbildība par prettiesiska labuma pieņemšanu un pieprasīšanu.⁸⁸

Kā redzams, no visa iepriekš minētā, tad ārstniecības personas, kā noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti ir atzīstami gadījumos, kad to izdarītie noziedzīgie nodarījumi ir saistāmi ar to profesionālo pienākumu pildīšanu, savukārt, ja, piemēram, ārsts veiks slepkavību personisku apstākļu motivēts, un šādas slepkavības rezultāts būs cietušā nāve, tad, šajā gadījumā ārsts, pie

---

⁸⁵ Augstākā tiesas 05.12.2013 lēmums lietā SKK-0431-13

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/138898.pdf> [aplūkots 10.11.2020]

⁸⁶ Turpat. *Līdzīgi arī*:

Zemgales apgabaltiesas 26.10.2016. spriedums lietā Nr.12390000512

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/289549.pdf> [aplūkots 14.11.2020]

⁸⁷ Augstākās tiesas 16.10.2017. lēmums lietā SKK-520/2017

Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=1&year=2017> [aplūkots 10.11.2020]

Līdzīgi arī: Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 20.04.2016. spriedums lietā Nr.11094066909

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/339306.pdf> [aplūkots 14.12.2020];

Zemgales apgabaltiesas 26.10.2016. spriedums lietā Nr.12390000512

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/289549.pdf> [aplūkots 14.12.2020];

Zemgales rajona tiesas 21.05.2018 spriedums lietā Nr.12390000716

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/432918.pdf> [aplūkots 14.12.2020];

⁸⁸ Augstākās tiesas 03.10.2016. lēmums lietā SKK-615/2016

Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3598> [aplūkots 01.11.2020]

kriminālatbildības netiks saukts, kā noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts – ārstniecības persona, saskaņā ar Krimināllikuma 138.panta trešo daļu, bet gan, kā noziedzīgā nodarījuma vispārējais subjekts saskaņā ar Krimināllikuma pantiem, kuros ir minēta atbildība par personas noslepkavošanu.

3.3 Jaundzimušā bērna māte

Kriminālatbildība par jaundzimušā bērna mātes izdarītu noziedzīgu nodarījumu ir norādīta Krimināllikuma 119.pantā. Par šāda noziedzīgā nodarījuma subjektu ir atzīstama jaundzimušā bērna māte, kas ir pieskaitāma un sasniegusi vismaz 14 gadu vecumu, kā arī savu bērnu noslepkavojusi tam dzimstot, vai neilgu laiku pēc dzemdībām.⁸⁹ Pēc autores domām, jaundzimušā bērna māte ir atzīstama par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, jo, nepietiek vien ar to, ka personai piemīt vispārējās noziedzīgā nodarījuma pazīmes, šajā gadījumā ir nepieciešama papildpazīme, personai, kura izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, ir jābūt sava jaundzimušā bērna mātei, sekojoši, ja kāda cita persona mēģina vai noslepkavo jaundzimušo dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām, tad šādas personas pie kriminālatbildības būs saucamas pēc citiem Krimināllikuma pantiem.⁹⁰ Kā jau tika minēts iepriekš, tad par Krimināllikuma 119.pantā minētā noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu - jaundzimušā bērna māti var atzīt tikai noteiktu laiku, ar piepeši radušos nodomu, pretējā gadījumā slepkavība, ko veic jaundzimušā bērna māte ir jākvalificē saskaņā ar Krimināllikuma 117.panta 2.punktu.⁹¹ Sekojoši, darba autore, secina, ka, piemēram, Augstākās tiesas Senāta 2000.gada lēmumā lietā Nr. SKK – 77, Augstākās tiesas Senāts, nepareizi pārkvalificēja, jaundzimušā bērna mātes noziedzīgo nodarījumu, jo šajā gadījuma sievietē, no sava vēl nedzimušā bērna mēģināja atbrīvoties, vēl pirms tā dzimšanas, tātad nav iespējams atzīt, ka, lai arī noziedzīgo nodarījumu sievietē izdarīja tieši pēc dzemdībām, tas ir veikts ar piepeši radušos nodomu, līdz ar ko, pēc autores domām, šajā gadījumā sievietes noziedzīgais nodarījums būtu klasificējams nevis saskaņā ar Krimināllikuma 119.pantu, bet gan saskaņā ar Krimināllikuma 117.panta 2.punktu, jo šajā gadījumā, lai arī sievieti var atzīt par jaundzimušā bērna māti, kā redzams no lēmuma teksta, tad šādu lēmumu noslepkavot savu bērnu sievietē bija pieņēmusi vēl pirms dzemdībām.⁹²

---

⁸⁹ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums, 2018, 277.lpp.

⁹⁰ Turpat. 275. -278. lpp.

⁹¹ Turpat

⁹² Augstākās tiesas 04.04.2000. lēmums lietā SKK – 77

Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/10559-par-jaundzimusa-berna-slepkavibu-nrskk-77/> [aplūkots 13.11.2020]

Krimināltiesības, laiks, kādā personu var atzīt par Krimināllikuma 119.pantā minētā noziedzīgā nodarījuma subjektu, ir daudz īsāks, nekā pediatrijā atzītais jaundzimušā bērna jēdziens, sekojoši arī periods, kādā personu varētu atzīt par jaundzimušā bērna māti.⁹³

Līdz ar ko, lai šobrīd kādu personu varētu atzīt par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu - jaundzimušā bērna māti, šāds apstāklis ir cieši saistāms nevis ar to, ka persona, šādu nodarījumu ir izdarījusi dzemdību laikā, vai tieši pēc dzemdībām, bet ar apstākli, kurā šāds noziedzīgs nodarījums ir izdarīts tieši dzemdību fizioloģiskā vai psihiskā stāvokļa rezultātā.⁹⁴

Pēc autores domām, lai kādu personu var saukt pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 119.pantu, svarīgi ir noskaidrot, kas saprotams ar jēdzienu “ jaundzimuša bērna māte”. Civillikuma 146.pantā ir noteikts, ka par bērna māti ir atzīstama sieviete, kas bērnu ir dzemdējusi.⁹⁵ Sekojoši laikā, kad tika izveidots Civillikums, nebija šaubu, ka par bērna māti gan faktiski, gan juridiski bija atzīstama sieviete, kas bērnu dzemdējusi, tomēr darba autore pievienojas viedoklim, ka mūsdienās šāda izpratne ir novecojusi.⁹⁶

Šāds autores viedoklis balstās, pamatojoties uz to, ka mūsdienās, personas par vecākiem var kļūt arī ar surogācijas palīdzību, kurā surogātmāte, izmantojot mākslīgo apaugļošanu, tiek apaugļota un iznēsā bērnu, kas ar surogātmāti nav ģenētiski saistīts, lai pēc tam šo bērnu nodotu bērna ģenētiskajiem vecākiem.⁹⁷ Pēc autores domām arī surogātmātēm dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām var iestāties Krimināllikuma 119.pantā minētais psihiskais un fizioloģiskais stāvoklis, kurā ietekmē persona nogalina, lai arī ne ģenētiski savu, tomēr personas dzemdēto bērnu.

Latvijā tiesību akti tieši neparedz, ka persona drīkstētu kļūt par surogātmāti.⁹⁸ Atbilstoši Seksuālās un reproduktīvās veselības likuma 13.panta trešajā daļā noteiktajam medicīnisko apaugļošanu veic, izmantojot donora dzimumšūnas vai ģenētisko vecāku dzimumšūnas. Savukārt Seksuālās un reproduktīvās veselības likuma 14.pantā ar nosaukumu “Mākslīgās apaugļošanas noslēpums” ir norādīts, ka gan attiecībā uz potenciālajiem vecākiem, gan dzimumšūnu donoriem (izņēmums ir donora ģenētiskie un antropometriskie dati), nav pieļaujams izpaust personu savstarpējos datus. Sekojoši iespējams secināt, ka Latvijā surogātmātes pakalpojumi nav atļauti.

⁹³ Vēvere G. Jaundzimuša bērna slepkavība. Jurista Vārds. 2008, nr.36, 6.-7. lpp.

⁹⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums, 2018, 275.-278.lpp.

⁹⁵ Latvijas Republikas Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.

⁹⁶ Vēvere G. 2008, 6.-13.lpp.

⁹⁷ The Editors of Encyclopaedia Britannica: Surrogate motherhood.

Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/surrogate-motherhood> [aplūkots 14.11.2020]

⁹⁸ [b.a.] Surogācija. Pieejams: <https://www.cilvektiesibugids.lv/lv/temas/gimene/reproduktivas-tiesibas/surogacija> [aplūkots 14.11.2020]

Šobrīd Latvijā pastāv iespēja, kurā persona var iznēsāt ar sevi ģenētiski nesaistītu bērnu, kas šobrīd ir arī regulēta Seksuālās un reproduktīvās veselības likuma 13.panta trešajā daļā, kurā nosaka, ka mākslīgo apaugļošanu var veikt, arī izmantojot donoru dzimumšūnas. Piemēram, kādu medicīnisku iemeslu dēļ sieviete izvēlas izmantot donores olšūnas, kā rezultātā šāds bērns nebūs saistīts ar sievieti ģenētiski.⁹⁹ Šāds bērns, atbilstoši Civillikuma 146.pantam, būs atzīstams, par dzemdējušās sievietes bērnu, sekojoši, gadījumā, ja šāda sieviete izdarīs jaundzimušā bērna slepkavību, tam dzimstot, vai tieši pēc dzemdībām, tad šādā gadījumā sievieti varēs saukt pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 119.pantu, jo jaundzimušais bez šaubām būs atzīstams par sievietes bērnu.

Pēc autores domām, lai arī Latvijā surogātmātes pakalpojumi nav atļauti, tomēr tas neizslēdz iespēju, kurā, Latvijā dzīvojoša persona, vai persona, kas ir ieradies Latvijā, nevarētu veikt medicīnas manipulācijas ārvalstīs, lai kļūtu par surogātmāti. Kā piemērus var minēt kaimiņos esošo Krieviju, kurā ir pieejami surogātmātes pakalpojumi.¹⁰⁰ Sekojoši tīri teorētiski pastāv iespēja, kurā arī Latvijā esoša persona var kļūt par surogātmāti. Tādēļ var veidoties gadījums, kurā persona, no vienas puses, lai arī dzemdējusi bērnu un juridiski ir bērna māte, tomēr no otras puses ir apšaubāms fakts, vai gadījumā, ja persona ir sniegusi surogācijas pakalpojumus, jaundzimušais faktiski ir atzīstams par surogātmātes bērnu.¹⁰¹

Sekojoši, tas kādu personu varētu atzīt par jaundzimušā bērna māti, ir diskutabls jautājums, jo par jaundzimuša bērna māti, pēc autores domām, ir atzīstama persona, gan persona, kas ar bērnu ir ģenētiski saistīta un pati bērnu ir dzemdējusi, gan arī persona, kas vēlējusies veidot ģimeni, bet, piemēram, medicīnisku iemeslu dēļ nav varējusi izmantot savas olšūnas, tikusi mākslīgi apaugļota, un vēlāk bērnu dzemdējusi, savukārt persona, kas bērnu ir dzemdējusi, sniedzot surogātmātes pakalpojumus, pēc autores domām, nebūtu atzīstama par jaundzimuša bērna māti.

Tomēr jāatzīst, ka jebkurā gadījumā personai, dzemdējot bērnu, var iestāties tāds psihiskais un fizioloģiskais stāvoklis, kā rezultātā persona izdara jaundzimušā bērna slepkavību tam dzimstot vai tieši pēc dzemdībām.¹⁰² Tādēļ darba autore secina, ka personu, kas sniegusi surogācijas pakalpojumu un kura izdarījusi jaundzimuša bērna slepkavību, tam dzimstot vai tieši pēc tā dzimšanas, var saukt pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 119.pantu, kurā paredzēta atbildība par sava jaundzimušā bērna slepkavību, tam piedzimstot vai tieši pēc

---

⁹⁹ Zane Vītiņa: Medicīniskā apaugļošana – efektīva neauglības ārstēšanas metode

Pieejams: <https://medicine.lv/raksti/mediciniska-apauglosana-efektiva-neauglibas-arstesanas-metode-039ca19da0> [aplūkots 14.11.2020]

¹⁰⁰ Svitnev K. Gestational Surrogacy in the Russian Federation. Handbook of Gestational Surrogacy: International Clinical Practice and Policy Issues, Cambridge: Cambridge University Press, 2016, pp. 232–240.

¹⁰¹ Vēvere G. 2008, 8.-9.lpp.

¹⁰² Vēvere G. 2008, 8.-9.lpp.

dzimšanas, lai arī persona, iznēsājot bērnu, ir sniegusi surogācijas pakalpojumu un, pēc autores domām, nebūtu atzīstama par bērna māti.

Darba autore arī pievienojas viedoklim, kurā pausts, ka mūsdienās par personām, kas dzemdē bērnu, nav atzīstamas tikai sievietes, kā tas ir minēts Civillikuma 146.pantā, bet juridiski pastāv iespēja, ka arī vīrietis var dzemdēt.¹⁰³ Atbilstoši Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 37.panta pirmās daļas pirmajam punktam, kurā norādīts, ka personai jāpapildina dzimšanas reģistrs arī gadījumā, ja persona maina dzimumu, no kā izsecināms, ka Latvijas tiesības vispārīgi neaizliedz veikt dzimuma maiņu, tomēr par šādu izmaiņu ir jāveic atzīme reģistrā.¹⁰⁴ Savukārt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 14.janvāra spriedumā SKA – 5/2008, viens no paustajiem viedokļiem, ir valsts pienākums atzīt dzimuma maiņu, ņemot vērā ne tikai ārsta atzinumu, bet plašāku faktoru kopumu, kā, piemēram, personas sociālā uzvedība, kā arī tas, kā personu uztver sabiedrība.¹⁰⁵ Sekojoši, valsts var atzīt personai citu dzimumu arī gadījumā, ja tā nav pilnībā pārveidojusi savus dzimumorgānus, kā rezultātā, piemēram, persona, kas dzimusi, kā sieviete juridiski var tikt atzīta par vīrieti. Līdz ar ko, ir atzīstams, ka šobrīd Latvijā, tīri teorētiski var dzemdēt arī vīrieši. Sekojoši arī šādām personām teorētiski vajadzētu nodrošināt apstākļus, kurā par Krimināllikuma 119.panta izdarīto noziedzīgo nodarījumu, tās varētu saukt pie kriminālatbildības.

Ņemot vērā apstākli, ka Latvijas tiesībās nav aizliegts, ka arī persona, kas juridiski ir atzīstama par vīrieti, varētu dzemdēt bērnus, kā arī jau iepriekš apskatīto, ka ne vienmēr persona, kas dzemdē bērnu, ir atzīstama par sava bērna māti, darba autore pievienojas jau paustajam viedoklim par to, ka Krimināllikuma 119.pantu nepieciešams izteikt savādākā redakcijā.¹⁰⁶ Sekojoši Krimināllikuma 119.panta sākotnējo varētu izteikt savādākā redakcijā, proti: “Par bērna, ko persona pati ir dzemdējusi, slepkavību, ko šī persona izdarījusi dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām, to izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē [...]”.

Apkopojot visu iepriekš minēto, pēc autores domām, par būtiskāko apstākli, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības par Krimināllikuma 119.pantā minēto noziegumu, kā noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, vajadzētu norādīt, nevis to, ka persona ir dzemdējusi savu bērnu vai to ka tā ir atzīstama par māti - sievieti, bet faktu pašu, ka persona Krimināllikuma

---

¹⁰³ Turpat

¹⁰⁴ Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums: LV likums. Pieņemts 29.11.2012.

¹⁰⁵ Augstākās tiesas 14.01.2008. spriedums lietā SKA – 5/2008

Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2008> [aplūkots 07.11.2020]

¹⁰⁶ Vēvere G. 2008, 5.-6. lpp.

119.pantā minēto nodarījumu ir izdarījusi tieši dzemdību izraisītā psihiskā un fiziskā stāvokļa ietekmē.

3.4.Citi Krimināllikumā sastopamie noziedzīga nodarījuma speciālie subjekti

Krimināllikumā, bez autores apskatītajiem noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem, ir sastopami arī daudzi citi noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti, ko autore darba ierobežotā apjoma dēļ nav apskatījusi. Kā piemērus var minēt Krimināllikuma 331.pantā minētās personas, kam kriminālatbildība ir piemērojama saskaņā ar XXV nodaļu - Noziedzīgi nodarījumi militārajā dienestā¹⁰⁷; kā norādījis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departaments 2018.gada 21.jūnija lēmumā SKK-159/2018, tad arī Krimināllikuma 218.panta noziedzīgā nodarījuma subjekts ir atzīstams par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, papildus noziedzīgā nodarījuma subjekta vispārējām pazīmēm, lai piemērotu Krimināllikuma 218.pantu, personām ir jābūt pienākumam maksāt valstī noteiktos nodokļus, tiem pielīdzināmus maksājumus;¹⁰⁸ par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem ir atzīstamas arī personas, kam kriminālatbildība tiek piemērota saskaņā ar Krimināllikuma 106.panta par datu slēpšanu, kas saistīts ar dabas vides piesārņojumu;¹⁰⁹ pēc autores domām, arī, piemēram, personu, kam atbildība ir piemērojama saskaņā ar Krimināllikuma 118.panta 4.punkta par slepkavību, ja to izdarījusi persona, kas izcieš mūža ieslodzījumu, varētu atzīt par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, jo papildus, tam, lai šādu personu varētu saukt pie kriminālatbildības, personai ir jāatbilst ne tikai noziedzīgā nodarījuma vispārīgajām pazīmēm, bet arī jābūt papildus apstāklim, tam, ka persona, izdarot noziedzīgo nodarījumu, ir atradies īpašā stāvoklī, kā persona, kurai ir piemērots sods – mūža ieslodzījums.

---

¹⁰⁷Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2019, 673.-674.lpp.

¹⁰⁸ Augstākās tiesas 21.06.2018 lēmums lietā SKK-159/2018

Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5570> [aplūkots 15.11.2020]

¹⁰⁹ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums, 2018, 152.-154. lpp.

4. NOZIEDZĪGA NODARĪJUMA SPECIĀLĀ SUBJEKTA REGULĒJUMS ĀRVALSTU KRIMINĀLLIKUMOS

Šajā nodaļā darba autore apskatīs, vai citu valstu – Polijas, Čehijas, Igaunijas, Krievijas, Lietuvas, krimināltiesiskajā regulējumā līdzīgi, kā Krimināllikumā ir sastopami tādi noziedzīgā nodarījumi, kuros pie kriminālatbildības var saukt noziedzīgā nodarījuma subjektu, kam bez vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm ir nepieciešama vēl kāda papildus pazīme. Šajā nodaļā darba autore apskatīs pāris noziedzīgā nodarījuma speciālos subjektus, kurus līdzīgi, kā Latvijā, var saukt pie kriminālatbildības.

Līdzīgi, kā Krimināllikumā, arī Polijas Kriminālkodeksā (*Kodeks karny*)¹¹⁰ nav dota ne tieša noziedzīga nodarījuma subjekta, ne noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta definīcija, tomēr, apskatot Polijas Kriminālkodeksu, iespējams konstatēt, ka noziedzīga nodarījuma subjektam līdzīgi, kā Krimināllikumā, atsevišķos pantos ir atrodamas noziedzīga nodarījuma subjekta pazīmes.

Gan Krimināllikumā, gan Polijas Kriminālkodeksā ir regulēts tāds jautājums, kā noziedzīga nodarījuma izdarījušas personas kriminālatbildības vecums. Polijas Kriminālkodeksa 10.panta pirmā daļa nosaka, ka vispārīgi persona ir saucama pie kriminālatbildības, sākot ar 17 gadu vecumu, izņemot 10.panta otrajā daļā minētajos Polijas Kriminālkodeksa pantos, kad personu iespējams par atsevišķiem noziegumiem saukt pie kriminālatbildības jau no 15 gadu vecuma. Piemēram, Polijas Kriminālkodeksa 134.pantā minētajā gadījumā par mēģinājumu nogalināt Polijas Republikas prezidentu. Savukārt Polijas Kriminālkodeksa 31.pantā, kurā ir minēts, ka personai, kura izdara noziedzīgu nodarījumu, ir jābūt pieskaitāmai. Tātad gadījumā, ja persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu nepieskaitāmības stāvoklī, piemēram, psihisko traucējumu rezultātā nav sapratusi savas darbības, tad šādai personai nedraudēs kriminālatbildība.

Tātad līdzīgi, kā Krimināllikumā arī Polijas Kriminālkodeksā ir ietvertas noziedzīga nodarījuma subjektu raksturojošās pazīmes – pieskaitāmība un kriminālatbildības vecums. Šādu personu, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un kuru raksturo iepriekš minētās pazīmes - kriminālatbildības vecums un pieskaitāmība, Polijas krimināltiesību teorijā dēvē par noziedzīga nodarījuma vispārējo subjektu.¹¹¹ Tomēr līdzās šim noziedzīgā nodarījuma vispārējam subjektam Polijas krimināltiesību teorijā pastāv arī individuālais noziedzīga nodarījuma subjekts, kuram papildus noziedzīgā nodarījuma vispārējā subjekta pazīmēm pastāv

¹¹⁰ Kodeks karny [Polijas Kriminālkodekss]. Pieejams:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> [aplūkots 06.12.2020]

¹¹¹ Katarzyna Laskowska: The subject of crime in the context of criminal responsibility (on the basis of penal codes of Poland and Russia) Pieejams: [logika.uwb.edu.pl/studies/index.php?page=search&author=Katarzyna Laskowska](http://logika.uwb.edu.pl/studies/index.php?page=search&author=Katarzyna%20Laskowska) [aplūkots 11.11.2020]

vēl kādas citas papildu pazīmes, piemēram Polijas krimināltiesībās par noziedzīga nodarījuma individuālo subjektu tiek atzīta jaundzimušā bērna māte.¹¹²

Šāds iedalījums balstās, pamatojoties uz to, ka Polijas krimināltiesībās noziegumus iedala divās kategorijās vispārējos noziegumos (*delicta communia*), kura subjekts var būt ikviena persona un individuālajos noziegumos (*delicta propria*), kuros, lai persona tiktu atzīta par noziedzīga nodarījuma subjektu, personai ir jāatbilst kādām papildu pazīmēm, kas norādītas kādā Polijas Kriminālkodeksa pantu dispozīcijām.¹¹³

Sekojoši personu var atzīt par individuālo subjektu un piemērot kriminālatbildību par individuālo noziegumu tikai gadījumā, ja persona atbilst konkrētas normas dispozīcijā norādītajām īpašajām pazīmēm.¹¹⁴ Piemēram, lai kādu personu varētu atzīt par noziedzīgā nodarījuma izdarītāju, gadījumos, kuros atbildību nes valsts amatpersona, tad šādi personai ir jāatbilst valsts amatpersonas statusam.¹¹⁵

Atbilstoši visam iepriekš minētajam, iespējams secināt, ka Polijas krimināltiesību teorijā, līdzīgi, kā Latvijas krimināltiesību teorijā, ir sastopams noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts jeb, kā minēts Polijas krimināltiesību teorijā - noziedzīga nodarījuma individuālais subjekts; gadījumos, kad persona ir nodarījusi kādu no Polijas Kriminālkodeksā minētajiem individuālajiem noziegumiem (*delicta propria*).

Polijas Kriminālkodeksa Vispārīgajā daļā 115.pantā ir sniegti atsevišķu noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu definējumi, kā, piemēram, 115.panta 11.daļā ir sniegta radnieku definīcija; 115.panta 13. daļā ir sniegts skaidrojums kādas personas atbilstoši Polijas Kriminālkodeksam ir atzīstamas par valsts amatpersonām; 115.panta 17.daļā ir sniegts skaidrojums, kādas personas Polijas Kriminālkodeksā jāsaprot ar apzīmējumu - karavīrs.

Savukārt, kā piemērus noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu kriminālatbildībai Polijas Kriminālkodeksā var minēt: 141.pantu, kurā noteikta Polijas pilsoņu kriminālatbildība par neatļautu pienākumu pildīšanu citas valsts militārā organizācijā; 149.pantu, kurā kriminālatbildība paredzēta jaundzimušā bērna mātei par sava jaundzimušā bērna noslepkavošanu dzemdību izraisīto seku iespaidā; 161.pantu, kurā ir paredzēta kriminālatbildība personai par citas personas apzinātu inficēšanu ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, venēriskajām slimībām, vai citām smagām lipīgām slimībām; 201.pantu, kurā paredzēta

---

¹¹² Katarzyna Laskowska: The subject of crime in the context of criminal responsibility (on the basis of penal codes of Poland and Russia)

Pieejams: logika.uwb.edu.pl/studies/index.php?page=search&author=Katarzyna Laskowska [aplūkots 11.11.2020]

¹¹³ Łukasz Pilarczyk: Istota przestępstw Indywidualnych.

Pieejams: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rpeis/article/view/1855/1830> [aplūkots: 11.11.2020]

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Ibid.

kriminālatbildība par iesaistīšanos seksuālās darbībās ar saviem radniekiem, jo par šāda noziedzīga nodarījuma subjektu var būt tikai 201.pantā minētās personas - radnieki; 206.pantu, kurā paredzēta kriminālatbildība personai, kas noslēdz laulību, gadījumā, ja tā jau atrodas citā laulībā, kā redzams, tad par šāda noziedzīga nodarījumu subjektu var būt tikai persona, kas jau atrodas citā laulībā; 231.pantu, kurā paredzēta kriminālatbildība valsts amatpersonai, kas nepildot savus pienākumus vai pārsniedzot savas pilnvaras ir nodarījusi kaitējumu sabiedriskām vai kādas personas interesēm; 343.pantu, kurā paredzēta karavīra kriminālatbildība par nepakļaušanos pavēlēm, pavēļu nepildīšanu, vai pavēļu pārsniegšanu; 345.pantu, kurā paredzēta kriminālatbildība karavīram par uzbrukumu personai ar augstāku dienesta pakāpi.

Salīdzinājumā ar Krimināllikumu, jānorāda, ka Polijas Kriminālkodeksa pantos nav tieši norādīts, ka ārstniecības personām par neatbilstošu savu pienākumu pildīšanu ir paredzēta kriminālatbildība. Tomēr ārstniecības personas tiek sauktas pie kriminālatbildības saskaņā ar Polijas Kriminālkodeksa pantiem, kuros kriminālatbildība ir paredzēta vispārējiem noziedzīgā nodarījuma subjektiem, piemēram, 155.pantu, kurā paredzēta kriminālatbildība par nonāvēšanu aiz neuzmanības; 156. pantu, kurā paredzēta atbildība par smagu miesas bojājumu nodarīšanu; 160.panta otro daļu, kurā kriminālatbildība ir paredzēta personām par atteikšanos sniegt palīdzību, ja personai ir profesionālais pienākums to darīt.¹¹⁶

Jānorāda, ka lielākajā daļā Polijas Kriminālkodeksa Sevišķās daļas pantu tieši nav nosaukti noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti, un to vai konkrētajā Polijas Kriminālkodeksa pantā kriminālatbildība ir paredzēta noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam, ir jānoskaidro ar interpretācijas palīdzību.

Līdzīgi, kā, gan Latvijas, gan Polijas apskatītajās krimināltiesībās, arī Čehijas Kriminālkodeksā ir sastopamas tādas noziedzīga nodarījuma subjekta raksturojošas pazīmes, kā kriminālatbildības vecums un pieskaitāmība.¹¹⁷ Čehijas Kriminālkodeksa 25.pantā ir minēts, ka personai, kura ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kriminālatbildība iestājas no 15 gadu vecuma. Savukārt, Čehijas Kriminālkodeksa 26.pants nosaka, ka, ja persona noziedzīga nodarījuma laikā nav bijusi pieskaitāma un ir atradusies psihisku traucējumu varā, tad personai nav kriminālatbildības par noziedzīgo nodarījumu.

Čehijas krimināltiesībās ir sastopami šādi noziedzīgā nodarījuma elementi – noziedzīgā nodarījuma objekts jeb ar likumu aizsargātā interese, actus reus jeb darbība vai bezdarbība, kā rezultātā radās kaitējums, vai pastāvēja iespēja ka kaitējums radīsies, mens rea jeb vainīgā psiholoģiskā attieksme pret nodarījumu, kā arī noziedzīgā nodarījuma subjekts; dažos

---

¹¹⁶ Anna Malicka-Ochtera. Odpowiedzialność karna lekarzy. Pieejams: <https://www.swps.pl/centrum-prasowe/informacje-prasowe/16724-odpowiedzialnosc-karna-lekarzy> [aplūkots 12.12.2020]

¹¹⁷ Trestní zákoník [Čehijas Kriminālkodekss] Pieejams: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40> [Aplūkots 12.12.2020]

gadījumos, lai personu noteiktu par noziedzīgā nodarījuma subjektu, personām ir jābūt īpašām pazīmēm vai statusam.¹¹⁸ Kā redzams, tad krimināltiesību teorijā tiek atzīts, ka blakus vispārējam noziedzīgā nodarījuma subjektam krimināltiesībās, pastāv arī speciālais subjekts jeb noziedzīga nodarījuma subjekts ar papildpazīmēm.

Atšķirībā no citu valstu aplūkotajiem krimināltiesību regulējumiem, Čehijas Kriminālkodeksa Vispārīgajā daļā ir sastopams speciālā subjekta jēdziens, kurš sniegts Čehijas Kriminālkodeksa 114.pantā.

Čehijas Kriminālkodeksa 114.panta pirmā daļā noteikts, ka: “Ja Kriminālkodekss nosaka, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir nepieciešama speciāla pazīme, kompetence vai stāvoklis, tad par noziedzīgā nodarījuma izdarītāju vai līdzdalībnieku var būt tikai tāda persona, kurai ir šī nepieciešamā pazīme, kompetence vai stāvoklis. Saskaņā ar šī likuma Sevišķās daļas divpadsmito sadaļu militārajā noziegumā par noziedzīgā nodarījuma izdarītāju vai līdzdalībnieku var būt tikai karavīrs.” Kā redzams no iepriekš aplūkotā Čehijas Kriminālkodeksa 114.panta pirmās daļas, tad Čehijas Kriminālkodeksā pastāv atsevišķi noziedzīgie nodarījumi, kuros pie kriminālatbildības var saukt tikai personas, kam papildus vispārējam noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm piemīt vēl kādas speciālas īpašības, kompetences vai amats.

Čehijas Kriminālkodeksa 114.panta otrajā daļā noteikts, ka, ja gadījumā likums nosaka, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājam jābūt īpašām pazīmēm, kompetencēm vai stāvoklim, pietiek ar to, ja īpašā pazīme, kompetence vai stāvoklis piemīt juridiskai personai, kuras vārdā viņš rīkojas. Iepriekš minētos noteikums piemēro arī gadījumos, ja noziedzīgais nodarījums tika izdarīts pirms juridiskas personas izveidošanas, ja juridiskā persona tika izveidota, bet tiesa ir pieņēmusi lēmumu par juridiskās personas spēkā neesamību, vai ja tiesību akts, kura mērķis bija noteikt tiesības rīkoties juridiskas personas vārdā, ir nederīgs vai spēkā neesošs.

Kā norādīts Čehijas Kriminālkodeksa 114.panta trešajā daļā, tad 114.panta pirmajā un otrajā daļā minētajos gadījumos par noziedzīgā nodarījuma organizētāju, vadītāju vai palīgu var būt arī persona, kurai nepiemīt noziedzīgā nodarījuma izdarītājā nepieciešamās īpašības, kompetences vai amats. Čehijas Kriminālkodeksa 114.panta ceturtajā daļā noteikts, kādas personas atbilstoši Čehijas Kriminālkodeksam ir saprotamas ar jēdzienu “karavīrs”. Savukārt, Čehijas Kriminālkodeksa Vispārējā daļas pantos ir sastopami arī citi skaidrojumi personām, ko atbilstoši Čehijas Kriminālkodeksam var atzīt par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem, piemēram: 125.pantā ir dots skaidrojums, kādas personas ir atzīstamas par

---

¹¹⁸ Karabec Z., Vlach J., Hulmakova J. et al. Criminal Justice System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition. Prague: Institute for Criminology and Social Prevention, 2017, p.22.

tuviniekiem; 127.pantā ir dots valsts amatpersonas skaidrojums; 128.panta pirmajā daļā ir sniegts skaidrojums kādas personas atzīst par maksātnespējas administratoriem.

Jānorāda, ka noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu kriminālatbildība Čehijas Kriminālkodeksā ir sastopama, piemēram: 142.pantā, kurā pie kriminālatbildības tiek saukta māte par sava jaundzimušā bērna slepkavību, kas izdarīta dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām, dzemdību izraisītā psihiskā stāvokļa izmaiņu ietekmē; 151.pantā, kurā pie kriminālatbildības par palīdzības nesniegšanu tiek saukts autovadītājs, kas bijis iesaistīts satiksmes negadījumā, ja palīdzību varēja sniegt bez nopietnām briesmām sev un citām personām; 195.pantā, kurā paredzēta kriminālatbildība par dubultlaulību, jo par minētā noziedzīgā nodarījuma subjektu var būt tikai persona, kas jau atrodas laulībā; 288.panta trešās daļas d) punktā, kurā pie kriminālatbildības par hormonālas iedarbības vielu ražošanu vai cita veida darbībām ar iepriekšminētajām vielām tiek saukts ārsts; 329.pantā, kurā par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu pie kriminālatbildības var saukt valsts amatpersonas; 375.pantā, kurā par nepakļaušanos pavēlēm pie kriminālatbildības var saukt karavīrus.

Līdzīgi, kā citās iepriekš apskatītajās valstīs, arī Igaunijā pie kriminālatbildības var saukt noziedzīgā nodarījuma subjektu, ja tas atbilst Igaunijas Sodu likumā noteiktajām prasībām.¹¹⁹

Kā minēts Igaunijas Sodu likuma 2.panta otrajā daļā, tad, lai personu sauktu pie kriminālatbildības, noziedzīgam nodarījumam ir jāsaturs visi noziedzīgā nodarījuma elementi. Savukārt Igaunijas Sodu likuma 12.pantā ir norādīts, ka noziedzīga nodarījuma elementi sastāv no noziedzīga nodarījuma objektīvajiem elementiem, kas ir likumā aprakstītās darbības vai bezdarbība, kuru rezultātā iestājas vai var iestāties likumā paredzētās sekas, kā arī subjektīvie elementi, kas nosaka nodomu vai neuzmanību, likums par subjektīvo elementu var noteikt arī motīvu, vai arī kādus citus subjektīvos elementus.

Igaunijas Sodu likuma 33.pantā ir norādīts, ka persona, kas nodarījusi noziedzīgu nodarījumu, un kura ir vismaz 14 gadus veca, pieskaitāma, var tikt saukta pie kriminālatbildības.

Lai arī Igaunijas Sodu likumā nav dota noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta definīcija, tomēr Igaunijas Sodu likumā 24.pantā ar nosaukumu Speciālās personiskās īpašības. Igaunijas Sodu likuma 24.panta pirmajā daļā noteikts, ka: “ Speciālās personiskās īpašības ir apstākļi, kas nosaka nepieciešamās noziedzīgā nodarījuma sastāvdaļas, kas ir aprakstītas šī likuma sevišķajā daļā vai citā likumā un apraksta noziedzīgā nodarījuma izdarītāja personiskās īpašības, mērķus vai motīvus”. Kā redzams, tad Igaunijas Sodu likuma 24.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka Igaunijas Sodu likumā ir sastopami panti, kuros personu pie kriminālatbildības var

---

¹¹⁹ Penal Code [Igaunijas Sodu likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [aplūkots 06.12.2020]

saukt, ja tai piemīt speciālas īpašības, kas pēc būtības ir ļoti līdzīga noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcijai.

Savukārt, Igaunijas Sodu likuma 24.panta trešajā daļā, noteikts, ka “[..] paredzētās speciālās personiskās īpašības, kas pastiprina, mīkstina vai izslēdz kriminālatbildību, attiecas tikai uz noziedzīga nodarījuma izdarītāju, kuram ir šādas speciālās personiskās īpašības.”

Cita starpā, jānorāda, ka noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu kriminālatbildība Igaunijas Sodu likumā ir regulēta, piemēram: 116.pantā, kurā par jaundzimušā bērna slepkavību dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām tiek saukta jaundzimušā bērna māte; 156.panta otrajā daļā, kurā ziņojumu noslēpuma pārkāpšanu pie kriminālatbildības tiek saukta persona, kam ziņojumi ir bijuši pieejami saistībā ar darba pienākumu pildīšanu; 169.pantu, kurā par bērna uzturēšanas pienākuma pārkāpšanu pie kriminālatbildības ir saucami bērna vecāki; 209.panta otrās daļas otro punktu, kurā par krāpšanu pie kriminālatbildības tiek saukta valsts amatpersona; 232.pantu, kurā par valsts nodevību pie kriminālatbildības var saukt Igaunijas pilsoni; savukārt, 288.pantā ir dota definīcija, kurā ir skaidrots, kādas personas atbilstoši Igaunijas Sodu likumam ir atzīstamas par valsts amatpersonām; 320.pantu, kurā par nepatiesu liecību sniegšanu pie kriminālatbildības var saukt cietušos vai lieciniekus.

Krievijas Kriminālkodeksā nav sniegts tiešs noziedzīga nodarījuma speciālā subjekta skaidrojums.¹²⁰ Tomēr līdzīgi, kā citās valstīs, arī Krievijas Kriminālkodeksā ir aprakstītas pazīmes, kuras nepieciešamas, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības, sekojoši, atbilstoši Krievijas Kriminālkodeksa 19. pantam pie kriminālatbildības var saukt tikai fizisku personu, kas ir sasniegusi Krievijas Kriminālkodeksā noteikto kriminālatbildības vecumu, un ir pieskaitāma. Krievijas Kriminālkodeksa 20.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka pie kriminālatbildības vispārējā gadījumā var saukt personu, kas ir sasniegusi 16 gadu vecumu, tomēr attiecībā uz noteiktiem noziegumiem, kā piemēram, slepkavību, Krievijas Kriminālkodeksa 20.panta otrajā daļā ir noteikts, ka personu pie kriminālatbildības var saukt arī no 14 gadu vecuma. Savukārt, Krievijas Kriminālkodeksa 21.pants nosaka, ka nepieskaitāmu personu nevar saukt pie kriminālatbildības.

Kā jau iepriekš tika minēts, tad Krievijas Kriminālkodeksā nepastāv noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta definīcija, tomēr, no iepriekš apskatītā jānorāda, ka noziedzīgā nodarījuma speciāla subjekta skaidrojums ir atrodams Krievijas krimināltiesību teorijā, kurā līdzīgi, kā Latvijā, par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu tiek atzīts tāds subjekts, kam bez vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm jāpiemīt vēl kādām papildpazīmēm, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības. Cita starpā jānorāda, ka Krievijas

---

¹²⁰ Уголовный кодекс Российской Федерации [Krievijas Federācijas Kriminālkodekss] Pieejams: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891> [aplūkots 04.12.2020]

kriminālkodeksa 285.panta piezīmē ir norādīts, kādas amatpersonas, var saukt pie kriminālatbildības par Krievijas 30.nodaļā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

Kā piemērus noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu kriminālatbildībai Krievijas Kriminālkodeksā var minēt: 106.pantu, kurā pie kriminālatbildības par jaundzimuša bērna slepkavību, dzemdību izraisītā stāvokļa ietekmē, tiek saukta jaundzimušā bērna māte; 143.pantu, kurā pie kriminālatbildības par darba aizsardzības prasību pārkāpšanu tiek saukta persona, kas ir atbildīga par darba aizsardzību; 264.pantu, kurā pie kriminālatbildības par ceļu satiksmes un transportlīdzekļa ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu tiek saukts transportlīdzekļa vadītājs; 285. pantu, kurā par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu pie kriminālatbildības tiek sauktas amatpersonas; 305.pantu, kurā kriminālatbildība par apzināti netaisnīga nolēmuma pasludināšanu tiek saukti tiesneši; 332.pantu, kurā par nepakļaušanos pavēlēm pie kriminālatbildības var saukt militārpersonas.

Līdzīgi, kā citos iepriekš apskatītajos citu valstu krimināllikumos, arī Lietuvas Kriminālkodeksā ir sastopams noziedzīgā nodarījuma subjekts.¹²¹ Vispārējā gadījumā pie kriminālatbildības Lietuvā atbilstoši Lietuvas Kriminālkodeksa 13.panta pirmajai daļai pie kriminālatbildības vispārējā gadījumā var saukt personu, kas ir sasniegusi vismaz 16 gadu vecumu, tomēr atsevišķiem Lietuvas Kriminālkodeksa 13.panta otrajā daļā norādītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem personas pie kriminālatbildības var saukt arī no 14 gadu vecuma. Papildus norādītajam kriminālatbildības vecumam, personām, saskaņā ar Lietuvas Kriminālkodeksa 17.pantu, ir jābūt pieskaitāmām, lai tām varētu piemērot kriminālatbildību.

Lietuvas Kriminālkodeksa Sevišķajā daļā ir sastopami noziedzīgi nodarījumi, kuros pie kriminālatbildības tiek saukti noziedzīga nodarījuma speciālie subjekti.

Līdzīgi, kā citos iepriekš apskatītajos krimināllikumos arī Lietuvas Kriminālkodeksā nav dots tiešs noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta jēdziens, tomēr cita starpā, jānorāda, ka, piemēram, Lietuvas Kriminālkodeksa 230.pantā ir dots skaidrojums, kādas personas atbilstoši Lietuvas Kriminālkodeksam tiek atzītas par valsts amatpersonām.

Kā piemērus noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu kriminālatbildībai Lietuvas Kriminālkodeksā var minēt: 117.pantu, kurā par valsts nodevību pie kriminālatbildības var saukt Lietuvas pilsoni; 131.pantu, kurā ir norādīts, ka pie kriminālatbildības ir saucama māte, kas jaundzimušo ir nogalinājusi, ar dzemdībām saistīta stāvokļa ietekmē; 142.pantu, kurā par nelegālu abortu pie kriminālatbildības var saukt ārstu, ārstniecības personas; 152.¹pantu, kurā pie kriminālatbildības par 16 gadu nenasniegušas personas pavešanu netiklībā pie

---

¹²¹ Criminal Code of the Republic of Lithuania [Lietuvas Kriminālkodekss] Pieejams: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=q8i88110w&documentId=a84fa232877611e5bca4ce385a9b7048&category=TAD> [aplūkots: 06.12.2020]

kriminālatbildības tiek saukta pilngadīga persona; 158.pantu, kurā par bērna atstāšanu bezpalīdzības stāvoklī pie kriminālatbildības var tikt saukti – māte, tēvs, aizbildņi, citi likumīgi pārstāvji; 225.pantu, kurā par kukuļošanu pie kriminālatbildības var saukt valsts amatpersonu.

Kā redzams no iepriekš aplūkotā, tad citu valstu krimināllikumos līdzās noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam ir sastopami arī noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti. Jānorāda, kā, cita starpā, no aplūkotajiem citu valstu krimināllikumiem Čehijas Kriminālkodekss bija vienīgais, kurā bija dots noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta skaidrojums, savukārt Igaunijas Sodlu likumā ir sastopams pants, kurā raksturotas personas speciālās īpašības, kas noteiktos gadījumos ir atzīstamas par noziedzīgā nodarījuma nepieciešamajām sastāvdaļām.

KOPSAVILKUMS

1. Vēsturiski, Latvijas teritorijā, ir piemēroti tādi krimināllikumi, kuros, cita starpā, kriminālatbildība ir bijusi piemērota ne tikai noziedzīgā nodarījuma vispārējiem subjektiem, bet arī noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem.
2. Krimināllikuma Sevišķajā daļā ir sastopami daudzi panti, kuros, lai personai piemērotu kriminālatbildību par personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, personai ir jāpiemīt ne tikai vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm – personai ir jābūt fiziskai personai, kriminālatbildības vecumam, pieskaitāmībai, bet arī papildus ir vēl jāpiemīt īpašām pazīmēm (demogrāfiskām, dienesta stāvokļa, profesiju raksturojošām u.c.).
3. Personas, kam bez vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm ir jāpiemīt papildu īpašām pazīmēm, šādus subjektus krimināltiesību teorijā dēvē par noziedzīgā nodarījuma speciālajiem subjektiem jeb īpašajiem subjektiem, tomēr darbā ir izmantots jēdziens noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts, jo tas ir biežāk sastopams krimināltiesību teorijā.
4. Nosakot kriminālatbildību saskaņā ar Krimināllikuma normu, kurā atbildība ir piemērojama noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam, nepastāvot īpašajām pazīmēm, atzīstams, ka zūd kriminālatbildības pamats, lai personu varētu sauktu pie kriminālatbildības saskaņā Krimināllikuma normu, kurā minēts noziedzīgais nodarījums.
5. Lai radītu plašāku skaidrību par noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu, Krimināllikuma Vispārīgajā daļā būtu iekļaujams sekojošais noziedzīgā nodarījuma speciālā subjekta skaidrojums: “Noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts ir persona, kam bez vispārējām noziedzīgā nodarījuma subjekta pazīmēm – kriminālatbildības vecuma un pieskaitāmības, lai piemērotu kriminālatbildību par atsevišķām Krimināllikuma normām, ir nepieciešamas īpašas pazīmes. Īpašās pazīmes var aprakstīt personas subjekta fiziskās īpašības, demogrāfisko statusu, profesiju, dienesta stāvokli, pienākumus, tiesisko stāvokli un citas pazīmes. Gadījumā, ja atzīstams, ka persona izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, par kuru piemērojama kriminālatbildība saskaņā ar Krimināllikuma normu, kurā, lai personu varētu saukt pie kriminālatbildības, ir nepieciešamas īpašas pazīmes, bet personai šādas īpašas pazīmes nepastāv, atzīstams, ka zūd pamats, lai personai piemērotu kriminālatbildību vai arī noziedzīgais nodarījums ir pārkvalificējams saskaņā ar citu Krimināllikuma normu.”
6. Piemērojot kriminālatbildību valsts amatpersonai, kā noziedzīgā nodarījuma speciālajam subjektam, ir jāņem vērā ne tikai Krimināllikuma 316.pantā sniegtā legālā valsts amatpersonas definīcija, bet arī ir jāņem vērā apstākļi, vai valsts amatpersona, izdarot noziedzīgo nodarījumu, ir rīkojusies, kā privātpersona vai kā noziedzīgā nodarījuma speciālais subjekts - valsts amatpersona.

7. Valsts amatpersona savu statusu saglabā arī no darba brīvajā laikā, kā rezultātā, ja persona izdara kādu noziedzīgo nodarījumu, kas ir saistīts ar valsts amatpersonas pienākumu pildīšanu, viņu pie kriminālatbildības var saukt, kā noziedzīgā nodarījuma speciālo subjektu – valsts amatpersonu.
8. Ārstniecības personas, kā noziedzīgā nodarījuma speciālie subjekti, ir atzīstami gadījumos, ja viņu izdarītie noziedzīgie nodarījumi ir saistāmi ar profesionālo darbību, savukārt gadījumos, ja nav atzīstams, ka izdarītais noziedzīgais nodarījums ir saistāms ar profesionālo darbību, iepriekš minētās personas pie kriminālatbildības ir saucamas, kā noziedzīgā nodarījuma vispārējie subjekti.
9. Krimināllikuma 119.pantā šobrīd nav pilnībā noregulēts jautājums par to, vai visām personām, kam ir iespējas dzemdēt, ir piemērojams privileģēts sastāvs par personas dzemdētā bērna slepkavību dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām.
10. Lai priviligiēto sastāvu par jaundzimušā bērna slepkavību, varētu piemērot citām personām, kas dzemdē bērnus, Krimināllikuma 119.pants būtu izsakāms sekojošā redakcijā: “Par bērna, ko persona pati ir dzemdējusi, slepkavību, ko šī persona izdarījusi dzemdību laikā vai tieši pēc dzemdībām, to izraisītā psihiskā un fizioloģiskā stāvokļa ietekmē [..]”, jo šobrīd Krimināllikumā netiek regulēts jautājums, vai citām personām, kas dzemdē bērnu, bet faktiski nav atzīstama jaundzimušā bērna māti būtu piemērojams labvēlīgāks krimināltiesiskais regulējums.
11. Igaunijas, Lietuvas, Polijas, Krievijas, Čehijas krimināllikumos, līdzīgi, kā Krimināllikumā, ir sastopami ne tikai noziedzīgā nodarījuma vispārējie subjekti, bet arī noziedzīga nodarījuma speciālie subjekti, kā, piemēram, valsts amatpersona, jaundzimuša bērna māte, personas, kas saistītas ar militāro dienestu, ārstniecības personas, kuģa kapteinis u.c.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra

1. Autoru kolektīvs. Dzenīša J. un Niedres. A. Vispārīgā redakcijā. Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. Rīga: Avots, 1982
2. Autoru Kolektīvs Ašnevicās – Slokenbergas. Š. zinātniskajā redakcijā. Medicīnas tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015
Margarita Barzdeviča: Latvijas teritorijas iekļaušana cariskajā Krievijā. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22240-Latvijas-teritorijas-iek%C4%BCau%C5%A1ana-cariskaj%C4%81-Krievij%C4%81> [aplūkots:22.11.2020]
3. Daina Bleiere: Padomju otrreizējā okupācija Latvijā. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/22220> [aplūkots:22.11.2020]
4. Blūma M. Padomju Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Rīga: P. Stučkas Latvijas Valsts universitāte, 1977
5. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Otrais papildinātais izdevums Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018
6. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII.2 nodaļa). Otrais papildinātais izdevums Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018
7. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2019
8. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā Daļa. Trešais Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008
9. Krastiņš U. Noziedzīgā nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014
10. Guntars Laganovskis: Sodāmība un tās sekas uz karjeru. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/274668-sodamiba-un-tas-sekas-uz-karjeru-2015> [aplūkots 06.11.2020]
11. Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse. Rīga: [b.i.], 2009
12. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007
13. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Palīgīdzeklis krimināltiesību normu piemērotājiem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020
14. Meņšagins V., Višinska Z. Padomju krimināltiesības. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1952

15. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Otrs pārstrādāts un papildināts iespiedums. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939
16. Rozenbergs J. Vainas institūts krimināltiesībās un tā nozīme noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā. Rīga: [b.i.], 2012
17. [b.a.] Surogācija. Pieejams: <https://www.cilvektiesibugids.lv/lv/temas/gimene/reproduktivas-tiesibas/surogacija> [aplūkots 14.11.2020]
18. [b.a.] Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?q=speci%c4%81ls&s=0&g=1&r=1107> [aplūkots 27.10.2020]
19. Vēvere G. Jaundzimuša bērna slepkavība. Jurista Vārds. 2008, nr.36
20. Zane Vītiņa: Medicīniskā apaugļošana – efektīva neauglības ārstēšanas metode Pieejams: <https://medicine.lv/raksti/mediciniska-apauglosana-efektiva-neauglibas-arstesanas-metode-039ca19da0> [aplūkots 14.11.2020]
21. Karabec Z., Vlach J., Hulmakova J. et al. Criminal Justice System in the Czech Republic. 3rd amended and revised edition. Prague: Institute for Criminology and Social Prevention, 2017
22. Katarzyna Laskowska: The subject of crime in the context of criminal responsibility (on the basis of penal codes of Poland and Russia) Pieejams: [logika.uwb.edu.pl/studies/index.php?page=search&author=Katarzyna Laskowska](http://logika.uwb.edu.pl/studies/index.php?page=search&author=Katarzyna%20Laskowska) [aplūkots 11.11.2020]
23. Anna Malicka-Ochtera. Odpowiedzialność karna lekarzy. Pieejams: <https://www.swps.pl/centrum-prasowe/informacje-prasowe/16724-odpowiedzialnosc-karna-lekarzy> [aplūkots 12.12.2020]
24. Łukasz Pilarczyk: Istota przestępstw Indywidualnych. Pieejams: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rpeis/article/view/1855/1830> [aplūkots: 11.11.2020]
25. Svitnev K. Gestational Surrogacy in the Russian Federation. Handbook of Gestational Surrogacy: International Clinical Practice and Policy Issues, Cambridge: Cambridge University Press, 2016
26. The Editors of Encyclopaedia Britannica: Surrogate motherhood. Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/surrogate-motherhood> [aplūkots 14.11.2020]
27. Коллектив авторов под редакцией Комиссарова В.С., Крыловой Н.Е., Тяжковой И.М. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник для вузов. Москва.: Статут, 2012.

Normatīvie akti

1. Uzskaukums Latvijas pilsoņiem: LV likums. Pagaidu Valdības Vēstnesis, 1918, Nr.1

2. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922
3. 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. 3.izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.
4. 1933. g. 24. aprīļa sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīga: [b.i.], 1934
5. Latvijas Republikas Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937
6. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Oficiālais teksts ar pielikumiem, kuros ievietoti pa pantiem sistematizēti materiāli. Rīga: Avots, 1984.
7. Niedre A. Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. Rīga: TIC, 1998
8. Latvijas Republikas likums Par tiesu varu likums: LV likums. Pieņemts 15.12.1992.
9. Advokatūras likums: LV likums. Pieņemts: 27.04.1993
10. Ārstniecības likums: LV likums. Pieņemts: 12.06.1997
11. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998
12. Seksuālās un reprodūktīvās veselības likums: LV likums. Pieņemts: 31.01.2002
13. Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LV likums. Pieņemts: 25.04.2002.
14. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums: LV likums. Pieņemts 29.11.2012.
15. Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība: Ministru kabineta 2016.gada 24.maija noteikumi Nr.317
16. УГОЛОВНЫЙ КОДЕКС РСФСР РЕДАКЦИИ 1926 года [Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas 1926.gada kriminālkodekss] Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901757374> [aplūkots 16.12.2020]
17. Criminal Code of the Republic of Lithuania [Lietuvas Kriminālkodekss] Pieejams: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=q8i88110w&documentId=a84fa232877611e5bca4ce385a9b7048&category=TAD> [aplūkots: 06.12.2020]
18. Kodeks karny [Polijas Kriminālkodekss]. Pieejams: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> [aplūkots 06.12.2020]
19. Penal Code [Igaunijas Sodu likums]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [aplūkots 06.12.2020]
20. Trestní zákoník [Čehijas Kriminālkodekss] Pieejams: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40> [Aplūkots 12.12.2020]

21. Уголовный кодекс Российской Федерации [Krievijas Federācijas Kriminālkodekss]
Pieejams: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891> [aplūkots 04.12.2020]

Juridiskās prakses materiāli

1. Augstākās tiesas 04.04.2000. lēmums lietā SKK – 77 Pieejams:
<https://juristavards.lv/doc/10559-par-jaundzimusa-berna-slepkavibu-nrskk-77/>
[aplūkots 13.11.2020]
2. Augstākās tiesas 14.01.2008. spriedums lietā SKA – 5/2008 Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2008> [aplūkots 07.11.2020]
3. Augstākās tiesas 21.01.2011. lēmums lietā SKK – 2/2011
Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/3907> [aplūkots 06.11.2020]
4. Augstākā tiesas 05.12.2013 lēmums lietā SKK-0431-13
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/138898.pdf>
[aplūkots 10.11.2020]
5. Augstākās tiesas 03.10.2016. lēmums lietā SKK-615/2016
Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3598> [aplūkots 01.11.2020]
6. Augstākās tiesas 16.10.2017. lēmums lietā SKK-520/2017
Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=1&year=2017> [aplūkots 10.11.2020]
7. Augstākās tiesas 14.12.2017. lēmums lietā SKK-558/2017
Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5330> [aplūkots 10.11.2020]
8. Augstākās tiesas 21.06.2018 lēmums lietā SKK-159/2018
Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5570> [aplūkots 15.11.2020]
9. Zemgales apgabaltiesas 21.05.2014. spriedums lietā Nr. 11260090608 Pieejams:
<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/191080.pdf>
[aplūkots 10.11.2020]
10. Rīgas apgabaltiesas 13.05.2015. spriedums lietā Nr. 16870002208 Pieejams:
<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/223457.pdf>
[aplūkots 10.11.2020]
11. Zemgales apgabaltiesas 26.10.2016. spriedums lietā Nr.12390000512
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/289549.pdf>
[aplūkots 14.11.2020]
12. Preiļu rajona tiesa 16.06.2015. spriedums lietā Nr. 11819001214

- Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/240024.pdf>
[aplūkots 10.11.2020]
13. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 20.04.2016. spriedums lietā Nr.11094066909
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/339306.pdf>
[aplūkots 14.12.2020]
14. Zemgales rajona tiesas 21.05.2018 spriedums lietā Nr.12390000716
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/432918.pdf>
[aplūkots 14.12.2020]
15. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 21.03.2019. spriedums lietā Nr.11089079617
Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/379701.pdf>
[aplūkots 10.12.2020]
16. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 26.03.2019. spriedums lietā Nr. 11860003918
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/379934.pdf>
[aplūkots 10.12.2020]
17. Zemgales rajona tiesas 03.06.2019. spriedums lietā Nr. 16870000413
Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/385026.pdf>
[aplūkots 10.12.2020]
18. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 30.05.2019. spriedums lietā Nr. 12040003317
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/385257.pdf>
[aplūkots 10.12.2020];
19. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 10.06.2019. spriedums lietā Nr. 11514003118
Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/385956.pdf>
[aplūkots 10.12.2020]
20. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 10.10.2019. spriedums lietā Nr. 11820001818
Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/394496.pdf>
[aplūkots 10.12.2020]
21. Daugavpils tiesas 13.01.2020. spriedums lietā Nr. 15830015517
Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/425859.pdf>
[aplūkots 13.12.2020]
22. Kurzemes rajona tiesas 17.09.2020. spriedums lietā Nr. 15850001019
Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/422274.pdf>
[aplūkots 13.12.2020]
23. Rēzeknes tiesas 06.10.2020. spriedums lietā Nr. 11110037519
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi/pdf/423405.pdf>
[aplūkots 13.12.2020]

24. Liholaja V. Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 317.panta otrās daļas, 318.panta otrās daļas un 319.panta otrās daļas, 2014
Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas> [aplūkots: 29.10.2020]
25. Liholaja V. Tiesu prakse krimināllietās pēc Krimināllikuma 320., 321., 322., 323.panta. 2015,
Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas> [aplūkots:29.10.2020]

Bakalaura darbs “Noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu drošo elektronisko parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtās elektroniskās darba kopijas ir savstarpēji atbilstošas.

Autore:

Rigonda Sirmace

Rekomendēju/ nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: lektore Evija Vīnkalna

Recenzents:

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 23.12.2020.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Iveta Balode

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.____.2021 prot. Nr.____

Komisijas sekretāre: